

Monitor gemeentelijke adviesraden Sociaal Domein 2026

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Koepel
Adviesraden
Sociaal Domein

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	3
1.1. Samenstelling onder druk	3
1.2. Hoe adviesraden balanceren tussen rollen en capaciteit	4
1.3. Samenwerking: tevredenheid groeit, verankering vereist	5
1.4. Verbinding met de samenleving: prioriteit voor de toekomst	6
1.5. Randvoorwaarden: druk op tijd, middelen en ondersteuning	7
1.6. Conclusie	8
2. Over het onderzoek	10
2.1. Centrale vraag en doelstelling	10
2.2. Aanpak	10
2.3. Respons en respondenten	11
2.4. Focusgroepen	11
2.5. Representativiteit	12
2.6. Leeswijzer	12
3. Resultaten	13
3.1. Kenmerken van de adviesraad	13
3.2. Deskundigheid	14
3.3. Rollen van de adviesraad	19
3.4. Hoe adviesraden informatie ophalen	26
3.5. Waardering van het advieswerk	31
3.6. Samenwerking met de gemeente	35
3.7. Een blik op de toekomst	40

1. Samenvatting

Om de dynamiek in het sociaal domein en de rol van adviesraden te volgen, brengt Movisie sinds 2014 periodiek de stand van zaken in beeld. Adviesraden in het sociaal domein vervullen een cruciale rol in het meedenken en adviseren bij gemeentelijk beleid vanuit het brede inwonersperspectief. Hun taak reikt verder dan het geven van formele adviezen. Door hun activiteiten kan kennis, ervaring en signalen uit de samenleving ingebracht worden, zodat beleid aansluit bij wat ertoe doet in de leefwereld van inwoners. Door middel van een vragenlijstonderzoek onder 64 adviesraden laat de Monitor gemeentelijke adviesraden Sociaal Domein 2026 zien hoe adviesraden contact onderhouden met de samenleving, welke rollen zij vervullen, hoe zij samenwerken met gemeenten en welke randvoorwaarden nodig zijn om hun werk goed te doen. Hoewel de respons het niet mogelijk maakt om de resultaten daadwerkelijk te verbinden als geldend voor alle adviesraden, zien wij hierin wel degelijk trends en verschuivingen van aandachtspunten.

1.1. Samenstelling onder druk

De omvang van adviesraden is stabiel gebleven. Het vinden van geschikte kandidaten blijkt een hardnekkig knelpunt. In de monitor van 2017 en 2020 werd werving van nieuwe leden genoemd in de top 5 van belangrijkste aandachtspunten. In de Monitor gemeentelijke adviesraden Sociaal Domein 2026 is het genoemd als hét belangrijkste aandachtspunt. De monitor laat zien dat zestig procent van de raden afwijkt van het aantal leden dat volgens de gemeentelijke verordening mogelijk is. Naast werving in het algemeen, is diversiteit een uitdaging als het gaat om de samenstelling van adviesraden. Adviesraden willen hun perspectief verbreden. Jongeren onder de 25 jaar en personen met een migratie- of vluchtelingenachtergrond worden het vaakst genoemd als gewenste toevoegingen (respectievelijk 83 en 69 procent). Het aantrekken van leden met deze kenmerken lukt moeizaam.

Ook het benutten van ervaringskennis is niet vanzelfsprekend. In vergelijking met de monitor van 2020 is ervaringskennis minder vaak aanwezig bij leden van adviesraden. Het vermoeden bestaat dat dit komt doordat brede raden met een veelheid aan thema's en de wijze van vergaderen maken dat het voor mensen met ervaringskennis minder aantrekkelijk is om lid te worden en blijven. De ervaringen die het vaakst aanwezig zijn bij leden van adviesraden, zijn persoonlijke ervaringen met mantelzorg, fysieke beperkingen en bestaanszekerheid. Ervaringskennis van leden van de adviesraad wordt door een meerderheid (58 procent) van de raden als waardevol gezien. Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat om ervaringskennis goed te benutten, aanvullende competenties van leden en een inclusieve cultuur in de adviesraad nodig zijn. Zo kun je ervoor zorgen dat mensen met diverse achtergronden en ervaringen zich welkom voelen en zonder drempels deelnemen aan de adviesraad.

Ondanks een toename van inhoudelijke kennis bij de leden van adviesraden, bestaat het risico dat adviesraden beperkt divers zijn en blijven. Dit kan ervoor zorgen dat de blik op maatschappelijke vraagstukken niet volledig is. Aandacht voor een werkwijze en samenstelling die laagdrempelig is voor mensen met verschillende achtergronden om toe te treden en zich op hun plaats te voelen is nodig. Daarbij is er winst te halen als adviesraden actief op zoek gaan naar manieren om verschillende perspectieven te verzamelen. Dit draagt eraan bij dat zij de leef- en belevingswereld van inwoners goed kunnen overbrengen aan de gemeente.

Aanbevelingen: Investeer in diversiteit en ervaringskennis

- Ontwikkel wervingsstrategieën en zoek naar woorden die mensen aanspreekt en de drempel verlaagt om interesse te tonen. Hierbij kun je advies vragen aan de communicatieafdeling van de gemeente en de Koepel Adviesraden Sociaal Domein.
- Maak differentiatie in taken mogelijk: niet iedereen hoeft beleidsstukken te lezen en niet iedereen hoeft adviezen te schrijven. Sommige leden kunnen zich bijvoorbeeld richten op het ophalen van ervaringen en de beleving van mensen in hun alledaagse leven.
- De frequente vergadercyclus van adviesraden kan nieuwe leden demotiveren. Een mogelijkheid om dit te doorbreken is de doorontwikkeling tot een adviesorgaan met een netwerk om zich heen, waarbij bewoners- en cliëntenorganisaties op specifieke vraagstukken input kunnen geven.
- Verken mogelijkheden voor het opzetten van en samenwerken met een cliëntenkring. Een cliëntenkring is een groep inwoners die zelf gebruik (heeft ge)maakt van zorg en ondersteuning. Door periodiek met een cliëntenkring contact te hebben, kan het perspectief van cliënten opgehaald worden.

1.2. Hoe adviesraden balanceren tussen rollen en capaciteit

De monitor van 2026 laat zien dat adviesraden in het sociaal domein een breed palet aan rollen vervullen, maar dat de invulling en balans tussen deze rollen sterk varieert. De meest voorkomende rollen zijn gevraagd adviseren, meedenken aan de voorkant en agenderen en ongevraagd advies geven. Dit is vergelijkbaar met de meest voorkomende rollen genoemd in de monitor van 2020. Een aanzienlijk deel van de adviesraden wil deze rollen versterken, vooral door eerder betrokken te worden bij beleidsontwikkeling.

De rol van signaleren en volgen hoe beleid uitpakt in het dagelijkse leven van mensen springt eruit als aandachtspunt. Hoewel bijna de helft van de raden deze rol al vervult (46 procent), wil het merendeel van de adviesraden dit meer of

anders doen (58 procent). Informele consultatie en het onderhouden van contact met inwoners en maatschappelijke organisaties worden genoemd als gewenste uitbreiding (respectievelijk 18 en 23 procent), maar capaciteit en tijd om dit goed op te pakken ontbreken vaak. Het bewaken van cliënt- en inwonersparticipatie wordt net als in de monitor van 2020 wisselend ingevuld. Sommige raden zien dit als formele kerntaak, anderen vinden het minder noodzakelijk, of niet aan hen om deze rol te vervullen.

De uitdaging ligt in het vinden van een balans tussen formele adviesprocessen en het aangaan van informele verbindingen met inwoners en organisaties. Dit draagt eraan bij dat adviezen niet alleen beleidsmatig sterk zijn, maar ook geworteld in de leefwereld van inwoners.

Aanbevelingen: versterk rolbewustzijn

- Bespreek rollen expliciet en stel prioriteiten als adviesraad. Bespreek met de gemeente wat er nodig is om deze rollen te kunnen vervullen. Ga daarbij na hoe de beweging gemaakt kan worden van reactief naar proactief.
- Versterk vroegtijdige betrokkenheid. Maak afspraken met de gemeente over structurele samenwerking in de voorfase van beleid. Evalueer deze afspraken tussentijds.
- Investeer als adviesraad in verbinding met inwoners. Faciliteer ontmoetingen en gebruik verschillende (creatieve) participatievormen om signalen uit de leefwereld op te halen. Ga na welke informele contacten leden van de adviesraad al hebben.

1.3. Samenwerking: tevredenheid groeit, verankering vereist

De samenwerking met gemeenten wordt overwegend positief beoordeeld. Meer dan de helft van de adviesraden is over alle bevroegde onderwerpen van samenwerking (zeer) tevreden. In vergelijking met 2020 is de tevredenheid rondom de manier waarop de gemeente de inbreng benut toegenomen. Daarnaast zien adviesraden ook mogelijkheden de invloed te vergroten door enerzijds meer in te zetten op contact met inwoners en anderzijds prioriteit te geven aan bepaalde rollen van de adviesraad en hier proactief in op te treden. Ondanks de tevredenheid met de kwaliteit van de samenwerking, blijkt dit kwetsbaar door wisselingen van ambtenaren en wethouders en hoge werkdruk bij gemeenten.

Een aantal gemeenten onderneemt zelf activiteiten voor het betrekken van inwoners en cliënten bij beleidsontwikkeling en -evaluatie. Adviesraden ervaren een wisselende betrokkenheid bij dergelijke gemeentelijke participatietrajecten. Sommige raden worden geïnformeerd over aanpak en resultaten, nemen actief deel of

zijn aanwezig als toehoorder. Er zijn ook adviesraden die zich vergeten of miskend voelen. Dit omdat de verbinding tussen gemeentelijke trajecten en adviesraden nog onvoldoende is verankerd.

Over landelijke akkoorden zoals IZA, WOZO en GALA is bijna de helft van de adviesraden geïnformeerd, vaak op eigen initiatief. Slechts een kwart speelt een actieve rol in de uitwerking van deze akkoorden, terwijl een minderheid geen betrokkenheid ervaart. Adviesraden zien een verantwoordelijkheid voor het betrekken van het inwonersperspectief bij de uitwerking van deze akkoorden. Uitdaging hierbij is beperkte capaciteit, aanzienlijke complexiteit en onduidelijkheid over hun positionering door het ontbreken van duidelijke kaders. Voor de toekomst zijn structurele afstemming en duidelijke rolafspraken essentieel om inwonersparticipatie via de adviesraden, ook op regionaal niveau, betekenisvol vorm te geven.

Kortom, samenwerking is overwegend goed, maar vraagt om structurele aandacht voor continuïteit, duidelijke afspraken en gezamenlijke inzet om inwonersparticipatie vorm te geven.

Aanbevelingen: investeer in duidelijke kaders en stabiele relaties

- Leg afspraken vast over vroegtijdige betrokkenheid van adviesraden bij beleidsontwikkeling. Maak afspraken over het hoe en wanneer, maar ook over tijdige informatievoorziening. Bespreek op lokaal niveau de positie van adviesraden bij landelijke akkoorden en regionale samenwerkingen. Dit voorkomt onduidelijkheid en versterkt de invloed.
- Investeer in continuïteit en relatiebeheer: Voorkom breuken door personele wisselingen bij gemeenten en borg vaste aanspreekpunten voor adviesraden. Leg als gemeente de rol en taak vast van het aanspreekpunt. Zorg er als gemeente voor dat deze ambtenaar tijd en mandaat heeft om deze rol adequaat te vervullen.

1.4. **Verbinding met de samenleving: prioriteit voor de toekomst**

Adviesraden in het sociaal domein streven ernaar om over beleid te adviseren vanuit het perspectief van inwoners. De resultaten tonen dat de verbinding met de samenleving groeit, maar nog niet vanzelfsprekend is. De meeste adviesraden (80 procent) baseren hun adviezen op bestaande onderzoeken en informatiebronnen, maar er is een duidelijke trend naar meer directe interactie. 63 procent heeft contact met maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven, een toename ten opzichte van 2020. Ook gesprekken met inhoudelijke experts nemen toe (32

procent), terwijl individuele gesprekken met inwoners juist afnemen (2020: 59 procent; 2025: 34 procent in 2025). Dit wijst op een verschuiving van persoonlijke naar meer georganiseerde vormen van informatie ophalen.

Evenals in 2020 verloopt het contact en de verbinding van de adviesraad met de samenleving voor veel adviesraden nog niet naar volle tevredenheid. Het lijkt erop dat adviesraden hier zoekende in zijn. Voor de toekomst zien adviesraden het versterken van contact met inwoners als topprioriteit. De wens bestaat om hier meer bedreven in te worden. Deskundigheidsbevordering op het vlak van het versterken van het contact en de verbinding met de samenleving wordt door 73 procent van de adviesraden als behoefte genoemd.

Er wordt over een breed palet aan thema's geadviseerd. Veel adviesraden werken inmiddels met werkgroepen, omdat dit focus geeft aan de werkzaamheden. Het geeft niet alleen gelegenheid tot verdieping en specialisatie, maar het creëert ook de mogelijkheid tot het opbouwen van relaties met inwoners en organisaties rondom specifieke thema's.

Aanbevelingen: Maak verbinding met de samenleving tot kernopdracht

- Ontwikkel samen met gemeenten een infrastructuur waarin adviesraden toegang hebben tot lokale netwerken en bewonersinitiatieven. Verken mogelijkheden voor het organiseren van informele ontmoetingen: wijkgesprekken, themacafés, digitale panels.
- Zet ervaringskennis in als brug: laat mensen met ervaringskennis en ervaringsdeskundigen meedenken over participatievormen die werken.
- Ontwikkel formats voor adviezen die toegankelijk zijn en ruimte bieden om het inwonerperspectief en praktijkverhalen weer te geven.
- Een voordeel van het werken met werkgroepen is, naast mogelijkheden tot specialisatie en netwerkopbouw, dat mensen met ervaringskennis door de thematische focus zich hier meer op hun plek kunnen voelen dan in een brede adviesraad.

1.5. Randvoorwaarden: druk op tijd, middelen en ondersteuning

Adviesraden zijn overwegend tevreden over de beschikbare faciliteiten om hun rol te vervullen (71 procent). Tegelijkertijd zijn er knelpunten die de continuïteit en kwaliteit van het advieswerk beïnvloeden. In vergelijking met de monitor van 2020 wordt vaker aangegeven dat aanvullende faciliteiten nodig zijn om de rol van de adviesraad te kunnen vervullen (2020: 16 procent; 2025: 29 procent). Er is behoefte aan meer budget voor secretariële ondersteuning en passende vergoe-

ding voor leden van de adviesraad en ervaringsdeskundigen. Ook is meer budget gewenst voor het intensiveren van contact met bewoners, voor bijvoorbeeld vergaderruimtes op locatie en het organiseren van grootschalige bijeenkomsten.

De tijdsinvestering van leden is een terugkerend aandachtspunt (genoemd als aandachtspunt in de monitor van 2017, 2020 en 2025). Adviesraden signaleren dat beperkte capaciteit en werkdruk hun mogelijkheden om proactief te werken beperkt. Dit is ook het geval voor het betrekken van inwoners. De hoge werkdruk van de vrijwilligers wordt versterkt door uitdagingen rondom werving van nieuwe leden.

Aanbevelingen: Borg randvoorwaarden structureel

- Investeer in deskundigheid en externe expertise: Reserveer budget voor scholing en het inhuren van experts om adviesaanvragen rond complexe vraagstukken adequaat te kunnen vormgeven.
- Faciliteer verbinding met inwoners: Zorg voor middelen en praktische ondersteuning (zoals vergaderruimtes op locatie en communicatiebudget) om adviesraden dichterbij de samenleving te brengen. Gemeenten kunnen adviesraden ook ondersteunen bij het vinden van (specifieke) groepen cliënten en inwoners.
- Zorg vanuit de gemeente voor faciliteiten en ondersteuning zodat randvoorwaarden en praktische zaken gewaarborgd zijn. Dit draagt eraan bij dat de leden van de adviesraad zich kunnen richten op hun kerntaken.

1.6. Conclusie

De Monitor gemeentelijke adviesraden Sociaal Domein 2026 laat zien dat adviesraden zich verder hebben ontwikkeld richting een bredere rolopvatting en ze belang hechten aan meer verbinding met de samenleving. Tegelijkertijd zijn er ook verbetermogelijkheden voor een structurele verankering van het inwonersperspectief bij gemeentelijk beleid. Zo tonen de resultaten een gemengd beeld. Enerzijds groei in de inhoudelijke deskundigheid en samenwerking met bewoners- en cliëntenorganisaties. Anderzijds zijn er hardnekkige knelpunten zoals werving van nieuwe leden, diversiteit en druk op randvoorwaarden. Deze knelpunten komen ook uit de monitors van voorgaande jaren naar voren. Dit vraagt om reflectie én een blik vooruit. Hoe zorgen we dat adviesraden niet slechts een formeel orgaan blijven, maar een dynamische schakel tussen beleid en samenleving?

De toekomst van het werken en denken vanuit de leef- en belevingswereld van inwoners vraagt om meer dan het versterken van adviesraden; het vraagt om een cultuurverandering. Belangrijk is afstemming en samenwerking tussen adviesraad

en gemeente vanuit het gezamenlijke streven om de leefwereld naar binnen te halen. Een goede samenwerking hieromtrent vraagt om een gedeelde visie op inwonersparticipatie en afspraken wat de rol van de adviesraad hierin is. Adviesraden hechten prioriteit aan proactief werken en meer contact met de samenleving. Dit wordt in de praktijk bemoeilijkt door beperkte capaciteit en werkdruk. Er is winst te behalen als gemeenten en adviesraden samen een beweging maken naar een netwerkbenadering waarbij het inwonersperspectief centraal staat. Dat betekent: loskomen van vergadercultuur, ruimte geven aan ervaringskennis en diversiteit, en participatie zien als een continu proces en niet als een verplicht nummer. Het adviseren is een middel, maar geen doel. Als we hierin slagen, ontstaat een nieuw perspectief. Namelijk adviesraden als dynamische bruggenbouwers die niet alleen adviseren, maar ook verbinden, signaleren en inspireren. In een tijd waarin maatschappelijke vraagstukken complexer worden, is deze rol onmisbaar.

Voor de toekomst zijn drie aandachtspunten cruciaal:

1. Versterk de verbinding met de samenleving en benut ervaringskennis als brug.
2. Borg randvoorwaarden structureel, door te zorgen voor voldoende budget, ambtelijke ondersteuning en continuïteit in contactpersonen.
3. Herijk het samenspel met gemeenten en maak afspraken over vroegtijdige betrokkenheid en gezamenlijke evaluatie.

Adviesraden en gemeenten delen hetzelfde doel: beleid dat aansluit bij de leefwereld van inwoners. Door samen te investeren in vertrouwen, diversiteit en deskundigheid kan deze ambitie werkelijkheid worden.

2. Over het onderzoek

2.1. Centrale vraag en doelstelling

Met dit onderzoek naar de huidige stand van zaken onder adviesraden sociaal domein willen we een beeld krijgen van:

- De huidige kenmerken van adviesraden qua samenstelling
- Hoe de inbreng van kennis en ervaring van leden van adviesraden eruitziet
- De invulling van verschillende rollen
- Op welke wijze adviesraden zich informeren over wat er speelt in de samenleving en in contact is met inwoners en cliënten
- Hoe adviesraden evalueren en hun beleefde invloed ervaren
- De samenwerking met en facilitering door de gemeente
- Wat organisatorische en inhoudelijke wensen en aandachtspunten voor de toekomst zijn.

2.2. Aanpak

Om de ontwikkeling van de Adviesraden sociaal domein te volgen, te zien waar zij zich mee bezig houden, zowel intern als naar buiten, hoe hun invloed wordt beleefd en wat zij voor informatie- en ondersteuningsbehoefte hebben, zetten Movisie en de Koepel Adviesraden Sociaal Domein al een aantal keer (2014, 2017, 2020 en nu in 2025) een monitor uit, in de vorm van een vragenlijst. Voor het samenstellen van vragen is gebruik gemaakt van de vragenlijst van de eerdere monitor uit 2020. De vragenlijst voor 2020 is geactualiseerd naar recente ontwikkelingen die adviesraden doormaken. De vragenlijstthema's zijn besproken en vervolgens is de vragenlijst voorgelegd aan de Koepel Adviesraden Sociaal Domein. De vragenlijst is opvraagbaar bij Movisie.

Voor dit onderzoek hebben wij gebruik gemaakt van een digitaal in te vullen vragenlijst, die actief is uitgezet onder de leden van de Koepel Adviesraden Sociaal Domein. Dit is zowel via een mailing (en herinneringsmail) aan alle leden van de Koepel, als via de nieuwsbrief en social media kanalen zoals LinkedIn van de Koepel en van Movisie onder de aandacht gebracht. De looptijd van de enquête was van 6 mei tot 8 juli 2025. Tijdens de ALV op 23 mei en de nieuwsbrief op 25 mei 2025 is de uitnodiging tot invullen herhaald. De vragenlijst is dus voornamelijk via de kanalen van de Koepel Adviesraden Sociaal Domein verspreid, met 260 leden. Voor de adviesraden uit gemeenten die geen lid zijn van de Koepel geldt dat zij minder kans hebben gekregen de vragenlijst te hebben ontvangen.

2.3. Respons en respondenten

De vragenlijst is 79 keer ingevuld. Adviesraden is gevraagd om de vragenlijst door een persoon of gezamenlijk met verschillende leden in te vullen. Dit omdat één ingevulde vragenlijst per adviesraad wordt meegenomen in de analyses. De dubbele en erg incomplete (in totaal 15 stuks) zijn eruit gefilterd. Dit betrof vragenlijsten waarbij meerdere leden van een adviesraad een vragenlijst heeft ingevuld of waarbij slechts antwoord is gegeven op een beperkt aantal vragen. Het aantal vragenlijsten dat gebruikt kon worden voor de analyse is daarmee $n=64$. De raden zijn afkomstig uit 64 unieke gemeenten. Met een totaal aantal gemeenten van 342 (1 januari 2025) betekent dit dat ongeveer 19 procent van de gemeenten heeft deelgenomen aan het onderzoek

Het aantal deelnemende adviesraden in 2025 is aanmerkelijk lager dan in 2020. Het is daardoor niet mogelijk om de resultaten daadwerkelijk te verbinden als geldend voor alle adviesraden. Toch zien wij wel trends in de vorm van bijvoorbeeld verschuivingen of waar aspecten hetzelfde beeld geven als in 2020.

2.4. Focusgroepen

Parallel aan de monitor zijn in dezelfde periode verdiepende en verkennende gesprekken gevoerd tijdens een focusgroep-bijeenkomst met een groep experts op het gebied van cliënt- en inwonersparticipatie en een focusgroep-bijeenkomst met een selectie van leden van adviesraden. In deze gesprekken is gefocust op welke veranderingen adviesraden merken in hun rolopvatting in relatie tot het zelf uitvoeren van participatietrajecten door gemeenten en hoe deze eruit kan zien met een blik op de toekomst.

Aan de focusgroep van adviesraden deden 16 personen mee vanuit (tien) verschillende adviesraden. In de selectie van raden is gekeken naar spreiding over het land en de huidige rolopvatting en werkwijze van de adviesraad. Aan de focusgroep bijeenkomst van experts deden acht personen mee vanuit zeven organisaties. De selectie van deze personen is tot stand gekomen door organisaties en medewerkers te benaderen vanuit het netwerk van Movisie en de Koepel van Adviesraden Sociaal Domein die zichtbaar bezig zijn met inwonersparticipatie in relatie tot adviesraden in het sociaal domein. De uitkomsten van de focusgroepen zijn in aparte kaders toegevoegd en zijn bedoeld als aanvulling en verdieping op de resultaten van de peiling. In de samenvatting zijn de resultaten geïntegreerd meegenomen.

2.5. Representativiteit

De respons is met 64 gering te noemen, in verhouding tot 342 gemeenten (peildatum 1 januari 2025). We hebben gekeken hoe de verhouding is qua gemeentegrootte, in vergelijking met hoe gemeentegrootte in Nederland is verdeeld, en met de respons in 2020. Het percentage kleine gemeenten komt goed overeen met hoe dit in Nederland is verdeeld. Daarentegen namen in 2025 relatief veel grote gemeenten deel aan deze peiling, vergeleken met het aantal grote gemeenten in Nederland. Het percentage middelgrote gemeenten ligt daarmee iets lager dan de landelijke verdeling.

Tabel 2.1: Verdeling respons naar gemeentegrootte, vergeleken met 2020

	Verdeling Nederland	2020 (n=100)	2025 (n=64)
Groot (meer dan 100.000 inwoners)	9%	12%	19%
Middelgroot (50.000-100.000 inwoners)	18%	17%	11%
Klein (minder dan 50.000 inwoners)	72%	71%	70%

2.6. Leeswijzer

De resultaten bestaan zowel uit cijfermatige gegevens als quotes van respondenten (vertegenwoordigers van adviesraden). De resultaten worden waar mogelijk vergeleken met de resultaten van de eerdere monitor uit 2020, zodat eventuele trends en ontwikkelingen zichtbaar worden. Dit wordt in herkenbare kaders weergegeven. In de samenvatting van dit onderzoeksrapport wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste bevindingen en aandachtspunten voor de toekomst.

3. Resultaten

3.1. Kenmerken van de adviesraad

In 2025 bestaat 52 procent van de adviesraden uit 6 tot 10 personen en 41 procent uit 11 tot 15 personen. Raden met minder leden dan 5 of meer leden dan 15 komen relatief weinig voor (respectievelijk 3 en 5 procent), zie tabel 3.1.1. 89 procent geeft aan een brede adviesraad te zijn. Omdat de groep Wmo-raden en cliëntenraden werk en inkomen klein is, is het vergelijken van de omvang van het type raden niet mogelijk.

Vergelijking met 2020

In vergelijking met 2020 lijkt het dat de raden ongeveer gelijk zijn gebleven wat betreft het aantal leden. Dit patroon is zichtbaar, ondanks een klein verschil in antwoordcategorieën in de vragenlijst van 2020 en 2025.

Tabel 3.1.1: Omvang adviesraden in 2020 en 2025

Omvang adviesraden	Totaal 2020 (n=102)	Omvang adviesraden	Totaal 2025 (n=64)
1 - 4 personen	2%	1 - 5 personen	3%
5 - 10 personen	53%	6 - 10 personen	52%
11 - 15 personen	36%	11 - 15 personen	41%
Meer dan 15 personen	9%	Meer dan 15 personen	5%

In 2020 gaven veel adviesraden aan nog niet compleet te zijn, 61 procent van de adviesraden had één of meerdere vacatures. Dit jaar is navraag gedaan in hoeverre en waarom het aantal personen afwijkt van wat volgens de verordening (minimaal en maximaal) mogelijk is. Het aantal leden van de adviesraad kan namelijk afwijken van het aantal personen dat volgens de verordening in de gemeente in de adviesraad mag zitten, terwijl dit niet altijd zichtbaar is in openstaande vacatures voor de adviesraad. In totaal hebben 40 adviesraden antwoord gegeven op deze open vraag, waarvan het merendeel (60 procent) aangeeft dat het aantal leden afwijkt van wat volgens de verordening mogelijk is.

Als het gaat om het maximumaantal leden dat mogelijk is volgens de verordening, zien we twee type antwoorden. Een deel van de adviesraden streeft niet naar

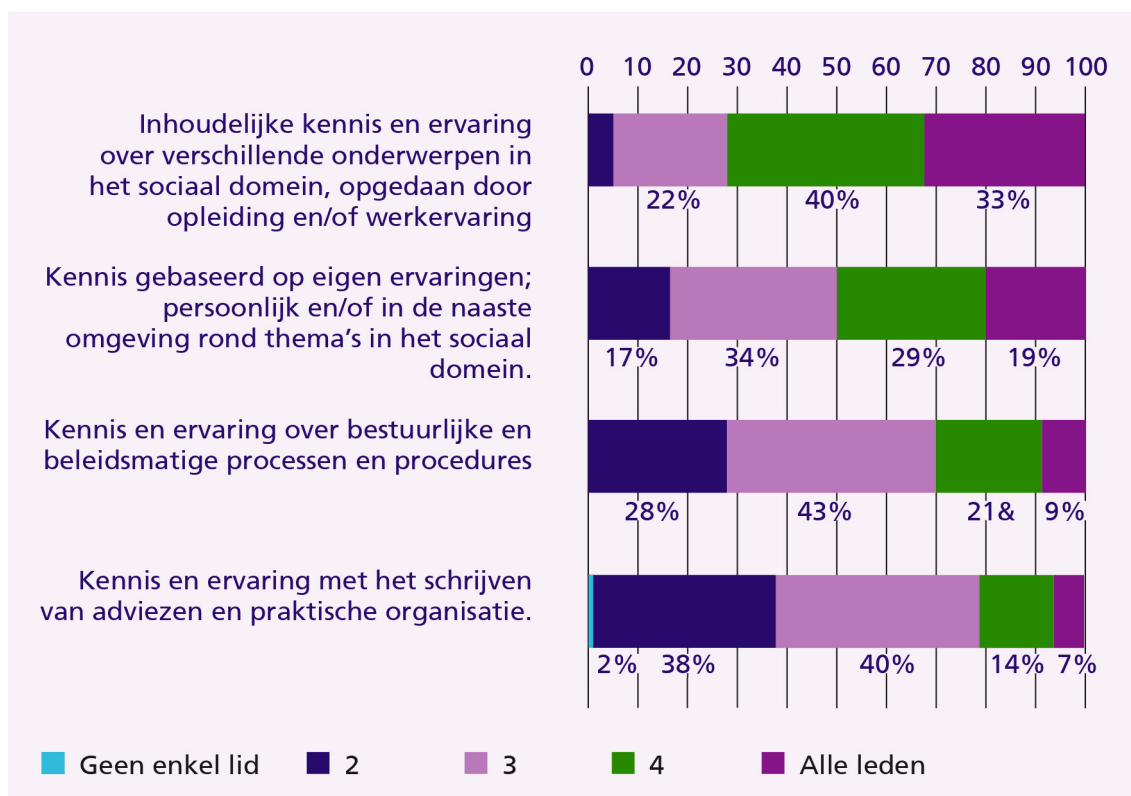
het maximumaantal leden vanwege de moeite die het kost om nieuwe geschikte leden te vinden. Andere raden geven aan tevreden te zijn met het aantal leden gezien de beschikbare expertise in de adviesraad. Als het gaat om het minimumaantal leden in de adviesraad volgens de verordening, geven enkele adviesraden aan structureel minder te leden hebben door verloop in de adviesraad. Meermaals geven raden aan dat het moeilijk is om geschikte kandidaten te vinden.

3.2. Deskundigheid

Aanwezige kennis en ervaring binnen adviesraden

Wij vroegen raden een inschatting te geven van de mate waarin kennis en ervaring aanwezig is binnen de raad onder de verschillende leden. Onderstaande figuur laat zien dat de inbreng van de leden vooral komt vanuit hun inhoudelijke kennis en ervaring over verschillende onderwerpen in het sociaal domein, opgedaan door opleiding en/of werkervaring. Ongeveer een derde van de raden geeft aan dat alle leden van hun adviesraad hierover beschikken. Een vijfde van de raden geeft aan dat alle leden van hun adviesraad beschikt over kennis gebaseerd op eigen ervaringen rond thema's in het sociaal domein, ofwel persoonlijk ofwel in de naast omgeving. Kennis en ervaring over bestuurlijke en beleidsmatige processen en procedures en kennis en ervaring met het schrijven van adviezen en praktische organisatie wordt door minder leden ingebracht.

Figuur 3.2.1: Aanwezig kennis en ervaring in adviesraden (n=58)

Vergelijking met 2020

In 2020 geeft 55 procent van de raden aan dat het merendeel of alle leden beschikt over inhoudelijke kennis en ervaring opgedaan door opleiding en/of werkervaring, in vergelijking met 73 procent in 2025. Dit indiceert een stijging van de aanwezigheid van deze kennisbron in 2025.

In 2020 geeft 54 procent van de raden aan dat het merendeel of alle leden beschikt over kennis gebaseerd op eigen ervaringen, in vergelijking met 48 procent in 2025. Hierbij is een verschil tussen 2020 en 2025 in de raden die aangeven dat alle leden kennis hebben gebaseerd op ervaringen, namelijk 33 procent in 2020 en 19 procent in 2025. Dit indiceert een lichte afname van de afwezigheid van deze kennisbron in 2025.

Uit de focusgroepen

In de focusgroepen is besproken hoe deze afname verklaard kan worden. Deelnemers geven aan dat dit mogelijk is ontstaan door de verschuiving naar brede raden. De ervaring is dat de vergadercultuur van brede raden sterker is en de agenda thematisch breder is, waardoor dit minder passend kan voelen voor leden met ervaringskennis. De tendens waarbij meer adviesraden gebruik maken van meedenkgroepen of cliëntenkringen kan eveneens eraan bijdragen dat mensen met ervaringskennis kiezen voor een deelname in deze groepen, doordat ze zich beter op hun plek voelen.

In 2020 geeft 33 procent van de raden aan dat het merendeel of alle leden beschikt over kennis en ervaring rondom bestuurlijke en beleidsmatige processen en procedures, in vergelijking met 29 procent in 2025. Dit duiden we als een gering verschil, met de verwachting dat hier in de praktijk nauwelijks een verschil in is opgetreden de afgelopen jaren.

In 2020 geeft 38 procent van de raden aan dat het merendeel of alle leden beschikt over kennis en ervaring met het schrijven van adviezen en praktische organisatie, in vergelijking met 22 procent in 2025. Dit betekent een daling van de aanwezigheid van deze kennisbron in 2025.

Ervaringskennis: gewaardeerd, maar niet vanzelfsprekend benut

Raden zijn gevraagd een toelichting te geven op de kennis gebaseerd op eigen ervaring van de leden van hun raad. Op basis van 47 open antwoorden komt naar voren dat, als er sprake is van kennis gebaseerd op ervaringen, er meestal sprake is van persoonlijke ervaringen van adviesraadleden (81 procent, n=38). Drie adviesraden vermelden expliciet dat er een of meer ervaringsdeskundigen lid zijn van de adviesraad. De top drie persoonlijke ervaringen die worden genoemd, zijn: mantelzorg, fysieke beperking en thema's in relatie tot bestaanszekerheid (armoede, schulden). Naast persoonlijke ervaringen, wordt in een minderheid van de reacties blijk gegeven van ervaringen in de naaste omgeving. Daarnaast zien we in de open antwoorden dat regelmatig vermelding wordt gemaakt van ervaringen gebaseerd op een professionele of vrijwilligersfunctie waarbij begeleiding of ondersteuning wordt gegeven aan anderen. Dit betekent dat in de praktijk nog onduidelijkheid is over het verschil in het perspectief vanuit professionele of vak-kennis en ervaringskennis.

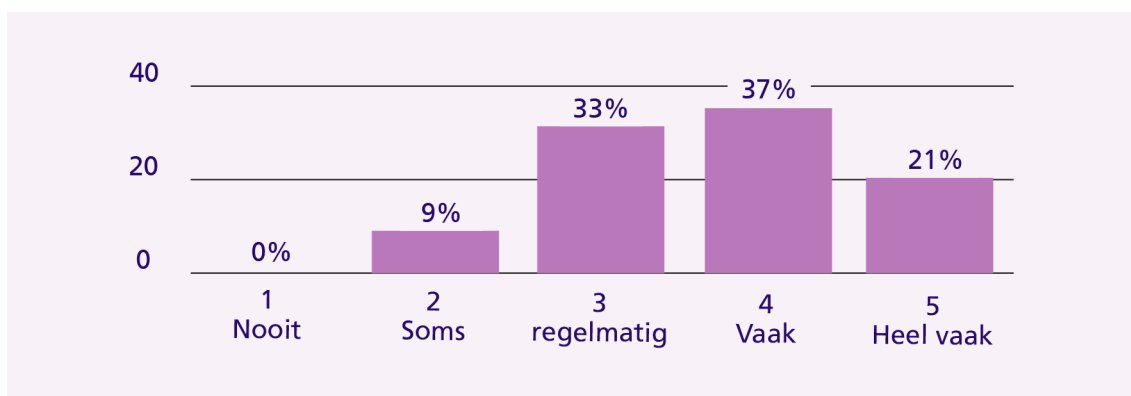
Een kleine meerderheid van de adviesraden (58 procent, n=33) geeft aan dat de inbreng van leden met kennis gebaseerd op eigen ervaringen een meerwaarde heeft om de adviesrol te vervullen. Een derde van de adviesraden geeft aan dat dit regelmatig een meerwaarde heeft. Slechts 9 procent van de adviesraden geeft aan dat dit soms een meerwaarde heeft. Geen enkele adviesraad geeft aan dat dit nooit meerwaarde heeft. Elf adviesraden geven een toelichting op de meerwaarde die al dan niet wordt ervaren. Hieruit komt naar voren dat de inbreng van ervaringskennis wordt gewaardeerd, maar dat het (andere) competenties vraagt van de persoon met ervaringskennis en de andere leden van de adviesraad om het daadwerkelijk goed te benutten.

'Er is vaak meerwaarde. Algemene kennis wordt met persoonlijke ervaringen aangevuld. Voorbeelden uit de praktijk helpen bij meningsvorming en uitwisseling van beelden, belevenissen en indrukken.'

'Het heeft soms meerwaarde. Niet omdat de input niet van meerwaarde is, maar omdat de input niet optimaal wordt benut of bevroegd.'

Figuur 3.2.2: De mate waarop de inbreng van leden met kennis gebaseerd op eigen ervaringen meerwaarde heeft om de adviesrollen van de adviesraad goed te vervullen (n=57)

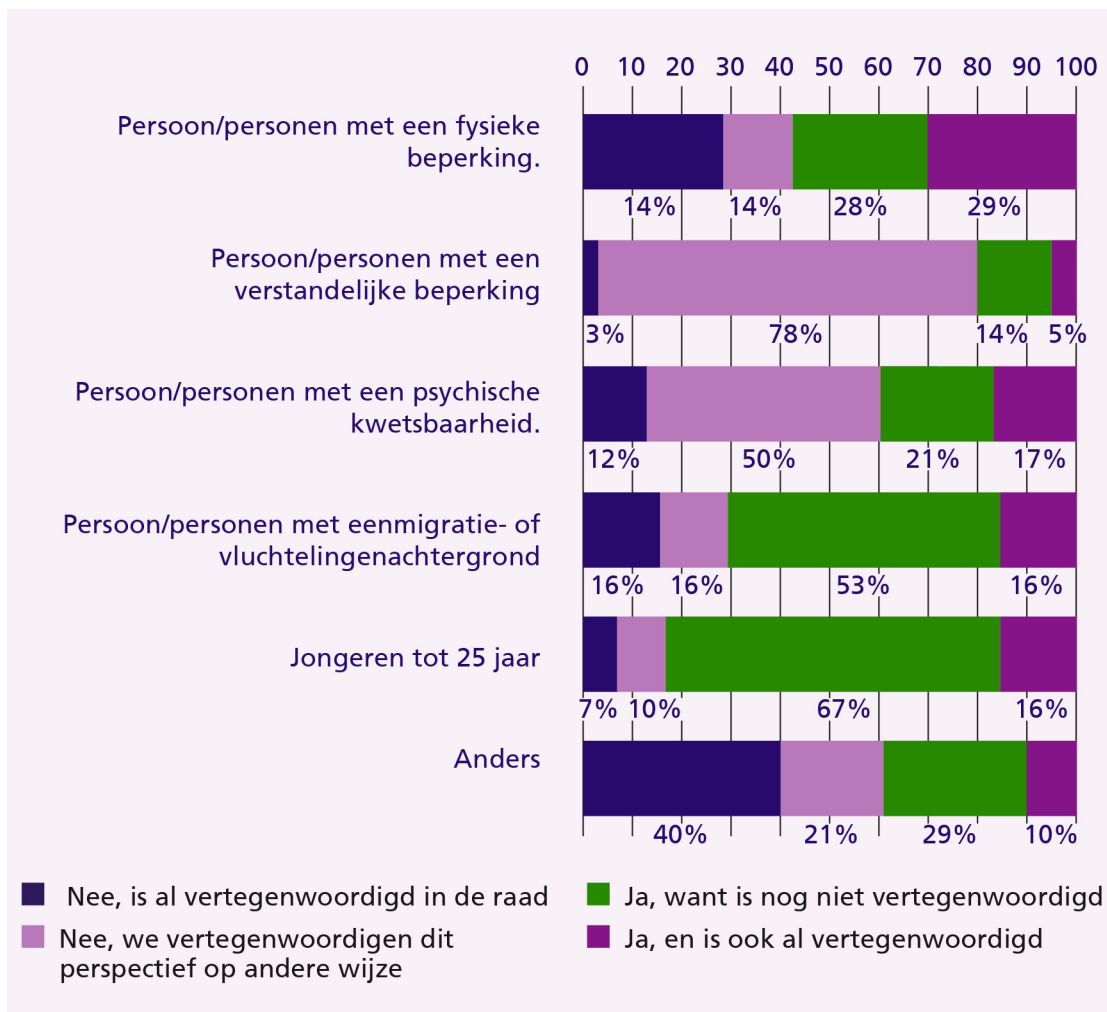
Adviesraden zoeken verbreding van perspectieven

Adviesraden zijn gevraagd in hoeverre ze personen met verschillende kenmerken en achtergronden willen toevoegen aan hun raad. Dit met het doel om (nog) beter te kunnen meedenken en adviseren vanuit het perspectief van bewoners. Het kenmerk of achtergrond die adviesraden het vaakst willen toevoegen zijn: jongeren tot 25 jaar (83 procent) en een persoon met een migratie- of vluchtelingenachtergrond (69 procent). Deze behoefte is zowel aanwezig bij raden die al een lid hebben in de leeftijd tot 25 jaar en/of een lid met een migratie- of vluchtelingenachtergrond (in beide gevallen betreft dit 9 raden) en raden die nog geen lid hebben met dit kenmerk of deze achtergrond (respectievelijk 39 en 31 raden).

De meerderheid van de raden geeft aan geen toevoeging te zoeken als het gaat om een persoon met een verstandelijke beperking (81 procent) en een persoon met een psychische kwetsbaarheid (62 procent). Het merendeel van de raden geeft hierbij aan dat ze dit perspectief op een ander wijze vertegenwoordigen.

Figuur 3.2.3: De mate waarin adviesraden personen met bepaalde kenmerken of achtergronden willen toevoegen om het meedenken en adviseren vanuit het perspectief van bewoners te verbeteren (n=58).

Als gekeken wordt naar de kenmerken en achtergronden die vertegenwoordigd zijn in de adviesraden, dan is te zien dat personen met een fysieke beperking het vaakst vertegenwoordigd zijn in de adviesraden (59 procent). Hierna volgen personen met een migratie- of vluchtelingenachtergrond (31 procent) en personen met een psychische kwetsbaarheid (29 procent). Personen met een verstandelijke beperking zijn het minst vaak vertegenwoordigd in de adviesraden (9 procent).

Tabel 3.2.1: Percentage adviesraden waarbij een lid onderstaande kenmerken of achtergronden vertegenwoordigd (n = 58).

Kenmerk of achtergrond	Aantal adviesraden (n=58)
Persoon met een fysieke beperking	59%
Persoon met een migratie- of vluchtelingenachtergrond	31%
Persoon met een psychische kwetsbaarheid	29%
Jongeren tot 25 jaar	22%
Persoon met een verstandelijke beperking	9%

In het open antwoord bij deze vraag kunnen adviesraden nog andere voorkeuren noteren (n=30), waarbij de volgende drie kenmerken het vaakst zijn genoemd: personen met ervaring rondom het thema bestaanszekerheid (zoals armoede, schuldhulpverlening), personen met ervaring rondom afstand tot de arbeidsmarkt en een ouder van een jong gezin.

3.3. Rollen van de adviesraad

We maken onderscheid in de rollen van een adviesraad. Iedere adviesraad zal naar gelang de samenstelling en taakstelling de verschillende rollen in meer of mindere mate vervullen. Dit kan bewust zijn, maar ook een onbedoeld effect van bijvoorbeeld een tekort aan leden voor de adviesraad. We bekijken hoe de adviesraden deze rollen vervullen, en of dit naar wens is. Daarnaast kunnen we vergelijken hoe deze rollen in 2020 vervuld werden om een mogelijke verschuiving daarin te kunnen zien.

We onderscheiden de volgende rollen:

Meedenken aan de voorkant

De adviesraad denkt vroegtijdig mee over de aanpak van een maatschappelijk vraagstuk. Zij is aan de voorkant van het beleidsproces betrokken en denkt samen met de gemeente na over de kern van het maatschappelijke vraagstuk, brengt kennis en ervaring in en oriënteert zich samen met de gemeente op oplossingsrichtingen.

Gevraagd adviseren

De adviesraad adviseert de gemeente aan het einde van een beleidsproces op conceptnota's en verordeningen. Dit gebeurt op verzoek van de gemeente en is gebaseerd op geformaliseerde afspraken.

Agenderen en ongevroagde adviezen geven

De adviesraad speelt in op actuele maatschappelijke vraagstukken en agendeert signalen uit de samenleving. Samen met belanghebbenden en mensen met ervaringskennis analyseert zij knelpunten en doet (ongevraagd) verbetervoorstellen.

Signaleren en volgen

De adviesraad staat in nauw contact met medebewoners, belangenorganisaties, professionals en andere lokale netwerken. Zij signaleert en volgt/monitort hoe beleid uitpakt in het dagelijks leven van mensen en weet daardoor wat er speelt en leeft in de samenleving.

Informele consultatie

De adviesraad of een van de leden van de adviesraad wordt ad hoc en informeel gevraagd mee te denken en ideeën uit te wisselen over een maatschappelijk vraagstuk of communicatie naar inwoners.

Bewaken van cliënt- en inwonersparticipatie

De adviesraad gaat na of de juiste inwoners gehoord worden bij een thema of vraagstuk. Waar nodig geeft zij aan welke groepen missen en welke netwerken, sleutelfiguren en participatievormen benut kunnen worden. De adviesraad bewaakt vervolgens het participatieproces en ziet toe op de terugkoppeling door de gemeente.

(Afgeleid van: [Partners in participatie.pdf](#))

Van de rollen gevraagd adviseren en meedenken aan de voorkant, agenderen en ongevroagd advies geven zegt de overgrote meerderheid (meer dan 93 procent) van de adviesraden deze te vervullen (zie figuur 3.3.1). Maar, ook een aanzienlijk percentage zegt dit nog wel meer en/of anders te wensen (23 tot 36 procent). Het gevraagd adviseren lijkt het meest in overeenstemming met de wens te zijn van alle rollen. Hoewel we niet naar de omvang van de rollen hebben gevraagd lijkt dit (nog steeds) een van de dominante rollen te zijn.

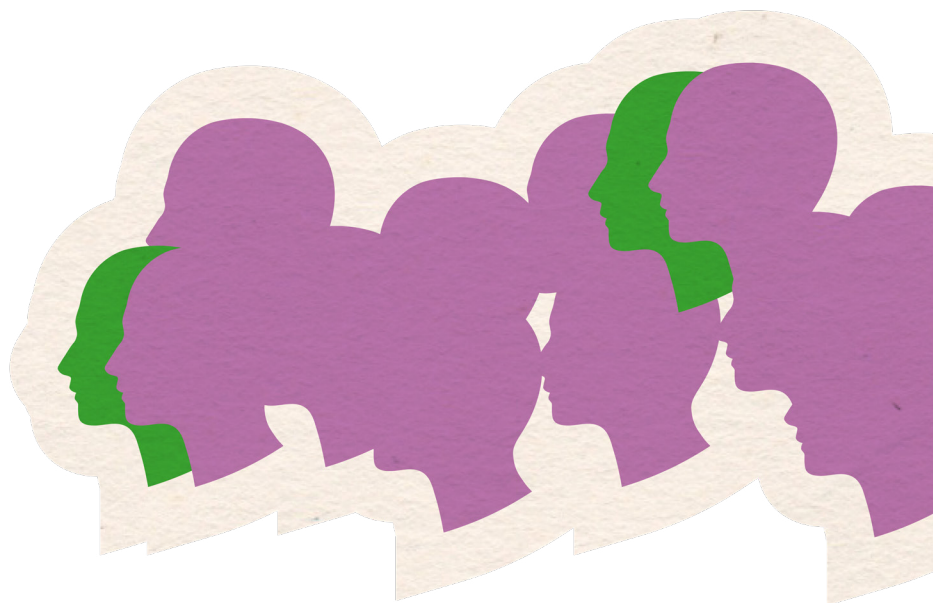
Wens tot nadrukkelijker signaleren en volgen

Wat adviesraden het vaakst aangeven wel al te doen, maar dit graag meer en/of anders willen (46 procent) is signaleren en volgen. Tel daarbij op de 13 procent die aangeeft dit nog niet te doen, maar wel te wensen, dan ligt er een grote wens voor uitbreiding in deze rol (opgeteld 58 procent). Het bewaken van cliënt- en inwonersparticipatie (23 procent) en informele consultatie (18 procent) worden het vaakst als wens aangegeven als rol te willen vervullen waar dit nu nog niet het geval is. Tegelijk zegt ook 13 procent van de raden dat het bewaken van cliënt- en inwonersparticipatie nu niet een rol is, maar dat wat hun betreft ook niet hoeft te worden. Dit is dus een rol met een wat diffuser beeld waar, die erg verschillend ingevuld wordt. Het is ook de enige rol waarbij meer dan 10 procent van de adviesraden zegt dat deze rol niet vervuld wordt, en dat dat ook niet nodig is.

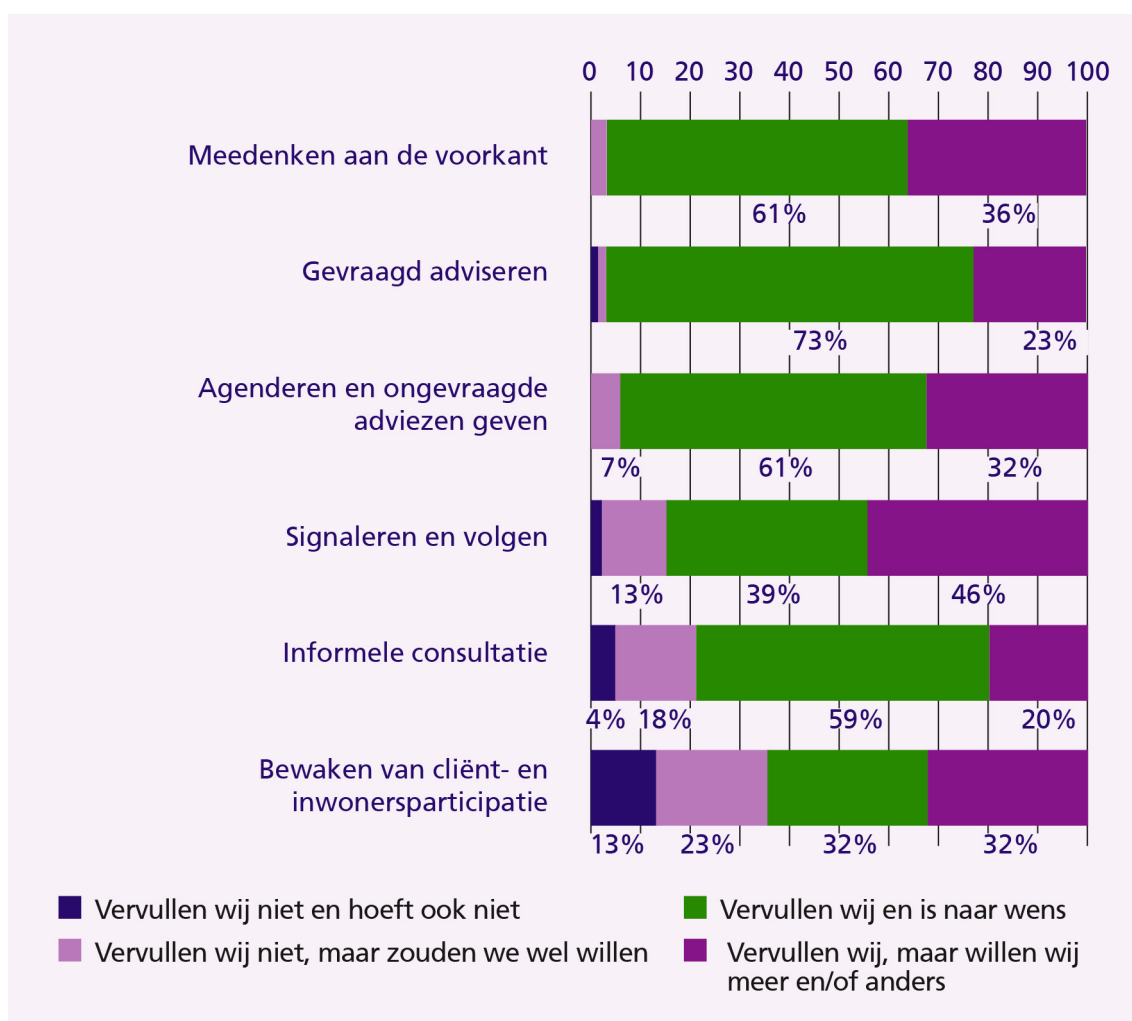
Waar adviesraden bepaalde rollen graag meer of anders zouden willen zien, vroegen we hen om een toelichting. In veel gevallen gaat het om een gebrek aan voldoende capaciteit, onvoldoende bemensing waardoor zij zich moeten beperken. Wat ook vaak wordt genoemd, bijvoorbeeld rond het meedenken aan de voorkant, is dat dit een opkomende trend is, maar dat dit nog moet groeien. Deze groei heeft ook tijd nodig. Dit geldt zowel voor de kant van de adviesraad, als aan de kant van de gemeente, zo blijkt uit de toelichtingen. Een aantal adviesraden benoemen dat samenwerking en afstemming met de gemeente hierbij een belangrijk aandachtspunt is.

'We zijn bezig de adviesraad meer te profileren en gaan ook steeds actiever de boer op. Zodoende hopen we meer invulling aan de verschillende rollen te geven'.

'We blijven werken aan bekender worden en brugfunctie vervullen. Al stappen in gezet, maar we willen meer'.

Figuur 3.3.1: In hoeverre vervult de adviesraad de verschillende rollen? (n=56).

Vergelijking met 2020

Hoewel we de vraag in 2020 iets anders stelden (in 2020 werd gevraagd naar de mate waarin een rol vervuld werd), zien we toch overeenkomsten en verschillen in de resultaten. Het bewaken van cliënt- en inwonersparticipatie was in 2020 ook al de rol die de meeste verdeling kende. In 2020 was agenderen en ongevraagd advies geven de meest vervulde rol (74 procent), en gevraagd adviseren iets minder (57 procent). In 2025 meten we niet de mate waarin deze rollen worden vervuld. Wel zien we dat gevraagd adviseren de rol is die het meest naar wens wordt vervuld. Daarnaast zien we in 2025 regelmatig de wens voor meer en/of anders met betrekking tot het agenderen en ongevraagd adviezen geven.

Uit de focusgroepen

Hoewel gevraagd adviseren veelvuldig vervuld wordt als rol, geven deelnemers van de focusgroepen aan dat het minder op de voorgrond staat. Adviesraden signaleren dat het aantal formele adviesvragen vanuit gemeenten afneemt. Een verklaring hiervoor zijn de overkoepelende beleidsnota's met een koers voor meerdere jaren. Deze komen steeds vaker in de plaats van specifieke beleidsnota's op deelonderwerpen. Vanuit de overstijgende kaderbeleidsnota's worden uitvoeringsprogramma's ontwikkeld, maar hierbij is vaak onduidelijkheid of, en hoe, de adviesraad wordt betrokken.

In de focusgroepen werd het belang van agenderen, signaleren en volgen benadrukt. Deelnemers geven aan nauwer in contact te willen staan met inwoners en cliënten om hun adviezen sterker te kunnen baseren op de leefwereld. Hiervoor werden laagdrempelige vormen genoemd, zoals een participatiecafé of het actief aanwezig zijn in de wijk. Tegelijkertijd wordt gewaarschuwd voor een verschuiving van verantwoordelijkheden:

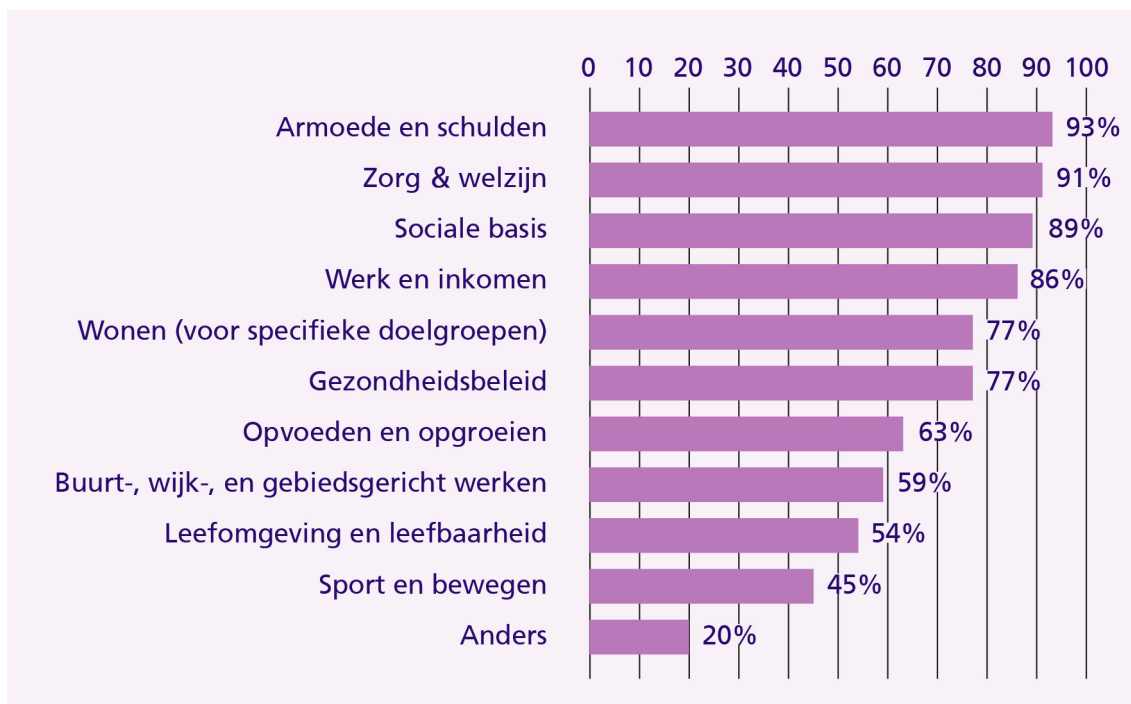
'De gemeente moet de verantwoordelijkheid voor inwonersparticipatie niet op ons afschuiven. Wij zijn niet het vinkje.'

Samenvattend geven gesprekken het beeld dat een ontwikkeling voor ogen wordt gezien naar steeds meer participatief werken en het vormen van een verbindend netwerk. Adviesraden zoeken actief naar manieren om de stem van inwoners te versterken, zonder dat de verantwoordelijkheid voor inwonersparticipatie volledig bij hen wordt neergelegd. Hierbij wordt nadrukkelijk aangegeven dat gevraagd en ongevraagd adviseren altijd een essentieel onderdeel in het totale proces zal blijven.

Breed adviseren over thema's

De thema's waarover wordt geadviseerd zijn divers. We legden een tiental thema's voor, en met uitzondering van sport en bewegen (45 procent) geeft meer dan de helft van de raden aan erop te adviseren. Veel van de adviesraden geven, zo laat de grafiek hieronder ook zien, een combinatie van veel thema's aan. 47 van de 57 adviesraden die deze vraag hebben ingevuld geven zes of meer thema's aan. Als raden andere thema's noemen, dan zijn dit het vaakst diversiteit, inclusie en toegankelijkheid (7 keer genoemd). Ook wordt door enkele adviesraden specifiek de doelgroep ouderen genoemd, en de Omgevingsvisie. Armoede en schulden (93 procent), Zorg & welzijn (92 procent) en Sociale basis (89 procent) zijn de thema's waar het meest op wordt geadviseerd door de adviesraden.

Figuur 3.3.2: Over welke thema's adviseert de adviesraad? (Meerdere antwoorden mogelijk, n=56)

In werkgroepen of commissies werken wordt gemeengoed

Een ontwikkeling die duidelijk aanwezig is, is het werken met thematische werkgroepen en/of commissies. Ruim 80 procent van de adviesraden werkt op deze manier. Er worden een aantal belangrijke elementen genoemd als meerwaarde daarvan (n=46):

- Specialistischer
- Werkdruk verlagend
- Dichter bij de voorkant
- Duidelijkheid
- Relaties en kennis opbouwen

Het vaakst genoemd wordt de specialistische kennis en expertise. Enerzijds omdat leden van de adviesraad zich dan kunnen specialiseren op een bepaald thema, met meer verdieping en focus. Anderzijds omdat de expertise van de leden hiermee het beste tot het recht komt. Leden van de adviesraad hebben (zie ook paragraaf 3.2) regelmatig expertise en/of ervaring op een specifiek thema. Door te werken met werkgroepen kunnen zij zich hier ook het meest gericht op inzetten.

'Mensen kunnen zich meer focussen op onderwerpen waar hun ervaring en affiniteit ligt.'

Het tweede element is van praktische aard en betreft het verdelen van de taken om zo de werkdruk onderling beter te kunnen verdelen. De werkdruk wordt hiermee beter te overzien en je kunt gerichter vergaderen. Het schept bovendien meer duidelijkheid. Het creëert een duidelijker taakverdeling, zorgt voor duidelijker aanspreekpunt, etc. Ook geven raden aan dat er beter de mogelijkheid is om netwerken op te bouwen en contact met ambtenaren te onderhouden. En dat met gerichtere werkgroepen de ruimte wordt gecreëerd om dichterbij verschillende bewonersgroepen te staan, er meer ruimte is om zich echt te verdiepen in details. Alles bij elkaar vormen deze werkgroepen een meerwaarde die zich vertaalt in een betere kwaliteit van de adviezen die zij kunnen geven.

'De meerwaarde is dat een werkgroep op onderzoek gaat om een basis te vinden voor een (on)gevraagd advies en zo leert kritisch te worden in beleidsmatige processen.'

Als men niet met werkgroepen en commissies werkt is de beperkte omvang van de adviesraad de meest genoemde reden (4 van de 10 antwoorden). Voor sommige raden is het nooit een overweging geweest en speelt het dus niet als issue. Enkele adviesraden benoemen ook dat het een bewuste keuze is het niet (meer) te doen, vanwege het gevoel dat het de adviesraad te veel verdeelt of de vrijheid van leden van de adviesraad beperkt voor een onderwerp.

'We hebben dat aanvankelijk gedaan, maar dat verdeelt de raad heel erg. Ieder is met zijn eigen werkgroep bezig, er zijn weinig gemeenschappelijke en bindende activiteiten.'

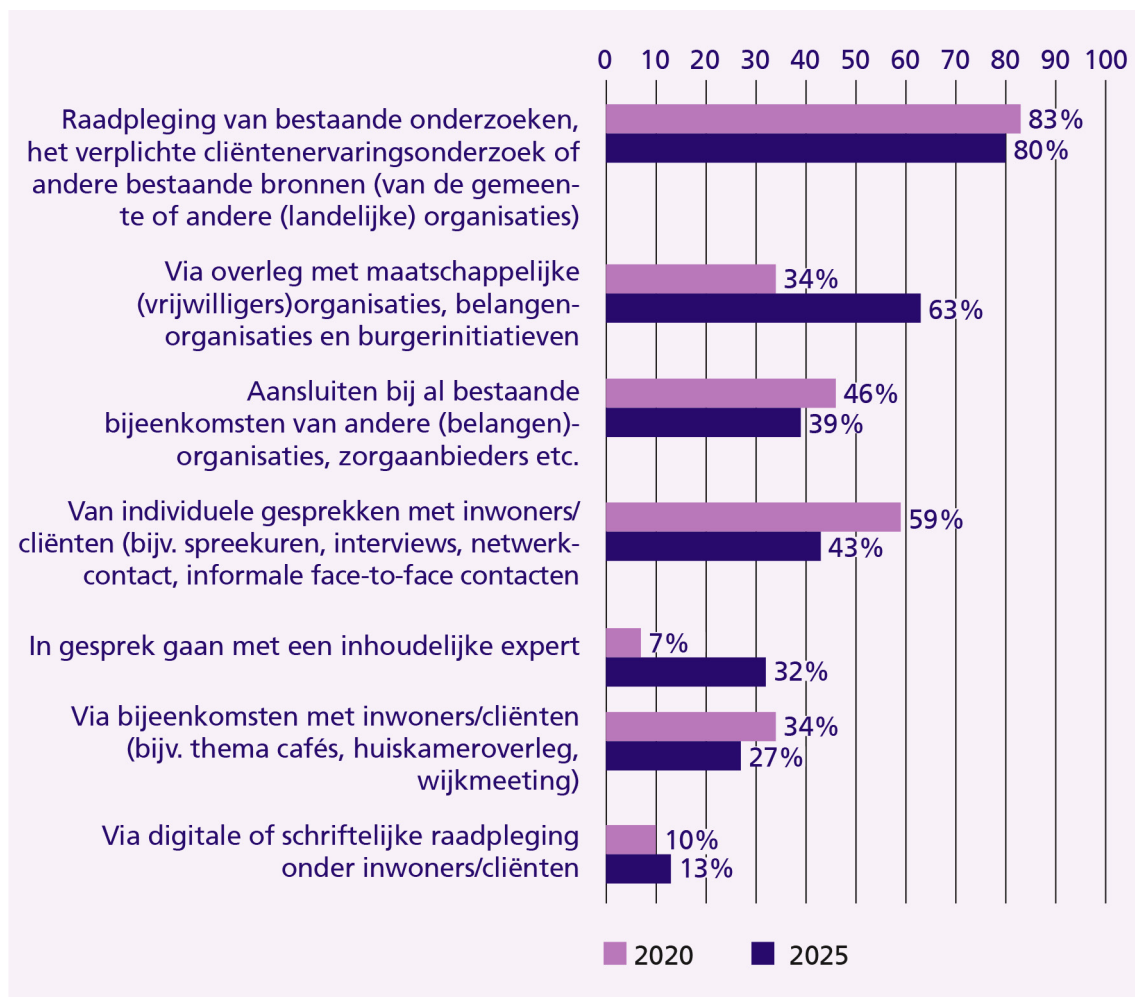
Vergelijking met 2020

In 2020 vroegen we ook naar de thema's waarop de adviesraden adviseren. Toen werden zorg & welzijn, armoede en schulden en werk en inkomen, samen met Jeugd als meest voorkomende thema's genoemd. Jeugd, deze raadpleging ondergebracht onder het thema opvoeden en opgroeien, wordt dit jaar minder genoemd. De andere drie thema's komen nu ook vaak voor. Nieuw (maar in 2020 ook niet bevraagd) is de sociale basis, die erg hoog scoort. Zowel wonen (77 procent nu, tegenover 63 procent in 2020) als gezondheidsbeleid (77 procent nu, tegenover 62 procent in 2020) worden in 2025 ook vaker genoemd als thema om over te adviseren dan in 2020.

3.4. Hoe adviesraden informatie ophalen

Om te kunnen adviseren laat een ruime meerderheid van de adviesraden (80 procent) zich informeren door middel van bestaande onderzoeken en informatiebronnen. Meer dan de helft van de adviesraden (63 procent) laat zich informeren door middel van overleg met maatschappelijke (vrijwilligers)organisaties, belangenorganisaties en burgerinitiatieven. Andere mogelijkheden die gebruikt worden om informatie te verkrijgen zijn: aansluiten bij bestaande bijeenkomsten van andere (belangen)organisaties en zorgaanbieders (39 procent), via individuele gesprekken met inwoners en cliënten (34 procent) in gesprek met inhoudelijke experts (32 procent) en bijeenkomsten met inwoners en cliënten (27 procent). Minder vaak wordt gebruik gemaakt van digitale of schriftelijke raadpleging onder inwoners en cliënten (13 procent).

Figuur 3.4.1: De wijze waarop adviesraden informatie verzamelen over wat er speelt in de samenleving (gevraagd is om de drie meest gebruikte manieren te noemen, n=56), in vergelijking met 2020.

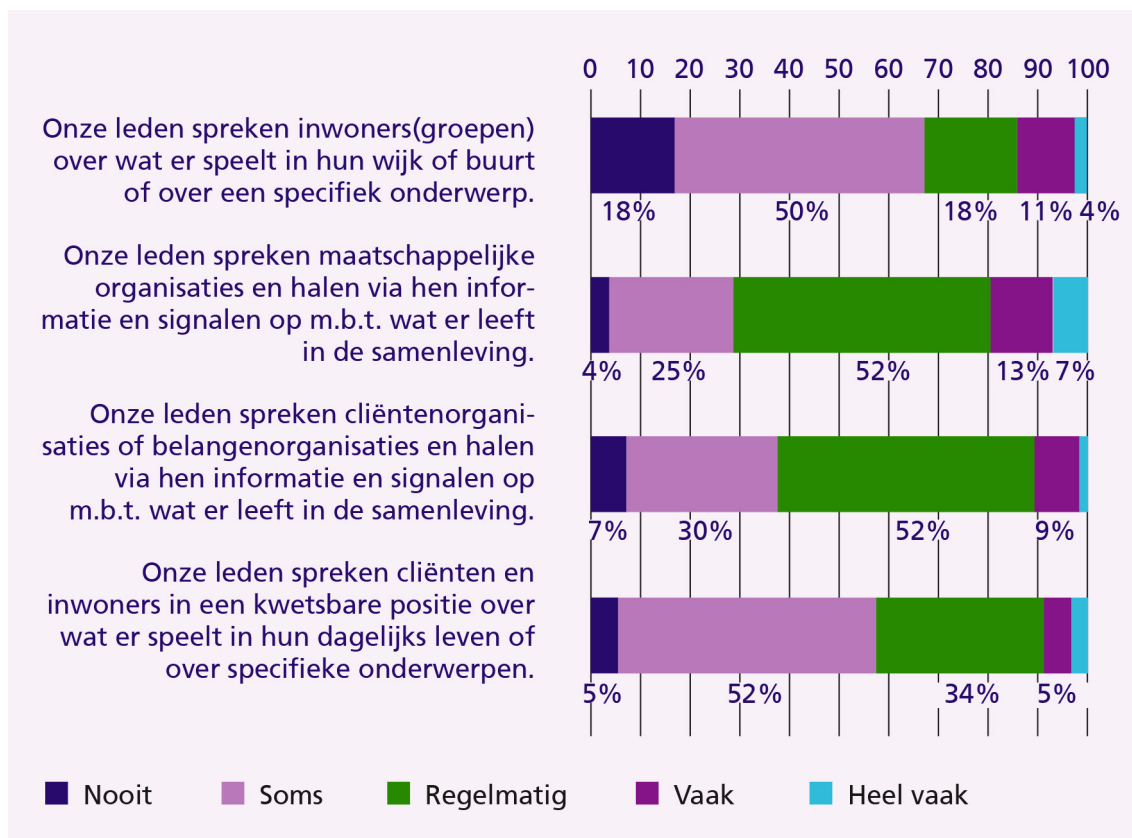
Vergelijking met 2020

De adviesraden zijn in 2025 vaker in gesprek gegaan met andere maatschappelijke (vrijwilligers- en belangen) organisaties en burgerinitiatieven om informatie te verzamelen. Dit aantal is verdubbeld (34 procent in 2020, 63 procent in 2025). Deze verdubbeling wordt mogelijk verklaard door een verandering in de vraagstelling, waarbij in 2020 werd gevraagd naar periodiek overleg waarbij in 2025 is gevraagd naar overleg *an sich*. Er is een grote toename van het aantal adviesraden dat in gesprek is gegaan met inhoudelijke experts (7 procent in 2020, 32 procent in 2025). Ten opzichte van 2020 zijn er minder adviesraden die individuele gesprekken voeren met burgers en cliënten door bijvoorbeeld interviews en netwerkcontacten (59 procent in 2020, 34 procent in 2025). Het aantal adviesraden dat hier in 2025 gebruik van maakt (34 procent) is vergelijkbaar met het aantal adviesraden dat dit in 2017 deed (30 procent).

Over de mate waarop leden van de adviesraad contact hebben met inwoners, cliënten, belangenorganisaties of maatschappelijke organisaties is verder doorgevraagd. In de antwoorden wordt bevestigd dat het merendeel van de adviesraden regelmatig tot heel vaak maatschappelijke organisaties (71 procent) en cliëntenorganisaties en belangenorganisaties (63 procent) spreken en via hen informatie en signalen ophalen met betrekking tot wat leeft in de samenleving. De antwoorden tonen dat dat in mindere mate het gesprek wordt gevoerd met cliënten en inwoners in een kwetsbare positie (43 procent) en inwoners(groepen) (32 procent) over wat er speelt in hun dagelijks leven of wijk/buurt of over specifieke onderwerpen.

Figuur 3.4.2: Mate van contact met inwoners(groepen), cliënten(organisaties), belangen- en maatschappelijke organisaties (n=56).

Uit de focusgroepen

Uit het vragenlijstonderzoek komt naar voren dat adviesraden zoekende zijn als het gaat om de verbinding met de samenleving, en het ook een belangrijk aandachtspunt vinden. Uit de focusgroepen komt naar voren dat de verbinding met inwoners en cliënten voor adviesraden nu en in de toekomst als cruciaal wordt gezien.

Er wordt een ontwikkeling geschetst voor de toekomst waarbij adviesraden structureel relevante vraagstukken agenderen. De basis hiervoor vormt het actief ophalen van signalen bij inwoners en cliënten. Een adviesraad kan hierin ook gevoed worden door een kring van meedenkers of cliënten. Vervolgens is het belangrijk dat de adviesraad een spiegelenende rol inneemt waarbij zij monitoren of de uitkomsten op een passende manier verwerkt en vertaald zijn in gemeentelijk beleid.

In de praktijk blijken leden van adviesraden vaak meer contact met inwoners en cliënten te hebben dan zij eigenlijk denken. De uitdaging is om dit meer gestructureerd te gaan doen. Zij ervaren een ontwikkeling van adviesraad naar meer een netwerkorganisatie (onder bijvoorbeeld de noemer partici-

patieraad/burgerparticipatieraad). Een raad die een schakel vormt tussen de leefwereld van de inwoner en cliënt en dit structureel inbrengt bij de gemeente. Tegelijkertijd zijn adviesraden zoekend wat hun bandbreedte is. Vragen die hierbij opkomen zijn 'richten wij ons alleen op inwoners die vallen onder de doelgroepen van de diverse wetten of zijn we er voor alle inwoners' en 'wat kan verwacht worden van een adviesraad die bestaat uit vrijwilligers?'

Adviesraden zoeken hun plek in gemeentelijke participatietrajecten

In de vragenlijst is adviesraden gevraagd naar de wijze waarop gemeentes zelf inwoners en cliënten betreft bij beleidsontwikkeling en -evaluatie en de rol van de adviesraad hierbij.

In de toelichting die adviesraden (n=56) geven zijn drie type reacties te lezen. Een deel van de adviesraden geeft aan goede relaties te hebben met de gemeente en geïnformeerd te worden, namelijk over de wijze waarop de gemeente dit doet en de resultaten hiervan. Een ander deel geeft aan hierbij betrokken te zijn, namelijk als adviseur, toehoorder of deelnemer van bijeenkomsten. Ten slotte zijn er adviesraden die aangeven dat zij betrokkenheid missen. Uit de toelichting hierop komt het beeld naar voren dat de adviesraden ervaren dat de verbinding tussen participatietrajecten van de gemeente en adviesraden nog "in de kinderschoenen staat" en dat zij zich hierin soms "vergeten voelen" of zelfs miskend voelen als kennisdrager. Een adviesraad geeft hieromtrent aan zelf te onderzoeken "waar wij van zijn en hoe we daar invulling aan geven".

Adviesraad voelt verantwoordelijkheid en complexiteit bij akkoorden

Akkoorden als het IZA, WOZO en GALA benadrukken het belang van de inbreng door patiënten en burgers. In de vragenlijst is gevraagd wat dit betekent voor adviesraden en op welke wijze adviesraden betrokken zijn bij de uitwerking hiervan op gemeentelijk of regionaal niveau. Uit de antwoorden van adviesraden (n=43) komt naar voren dat bijna de helft van de adviesraden hierover geïnformeerd wordt. Er zijn ook adviesraden die zelf het initiatief hebben genomen om geïnformeerd te raken.

'De beleidsmedewerkster van de gemeente heeft hierover informatie verstrekt. De gemeenten werken hiervoor in samenwerkingsverbanden. Reden dat we met alle adviesraden in deze samenwerkingsverbanden ook geregeld overleg hebben is zodat wij op hetzelfde niveau zijn geïnformeerd. Dit is wel nog verder in ontwikkeling.'

'Wij moeten zelf om informatie vragen om op de hoogte te blijven. De informatie is vaak summier.'

Een kwart van de adviesraden heeft een meer actieve rol in relatie tot de participatietrajecten, namelijk in de rol van adviseur of als betrokkene bij de uitwerking van akkoorden.

'In onze regio zijn wij bijna allemaal betrokken geweest en hebben inbreng gegeven op verschillende momenten van het schrijven. En we worden betrokken bij de uitvoering. Het heeft zichtbaar effect gehad op beleidsstukken.'

Een minderheid van de raden geeft aan hier geen betrokkenheid bij te hebben.

Een aantal raden (n=8) geeft aan ontevreden te zijn over de betrokkenheid bij of de wijze waarop participatietrajecten worden vormgegeven. Antwoorden geven het beeld dat de adviesraden zich niet goed gepositioneerd voelen om aan te sluiten bij de wijze waarop dergelijke participatietrajecten zijn vorm gegeven. Ook wordt aangegeven dat participatietrajecten complex en ontoegankelijk worden vormgegeven, waardoor het lastig is burgers goed te betrekken en hun inbreng te horen.

'De adviesraad is betrokken. Tegelijkertijd zijn dit voor de adviesraad zeer lastige trajecten. Er gebeurt heel veel op veel plaatsen door diverse actoren. De adviesraad is niet toegerust om overal bij te zijn. Verder is niet altijd helder waar de adviesraad over kan of moet adviseren'.

'De regionale participatie gebeurt vaak marginaal. De bijeenkomsten zijn te massaal en de tijd is te kort om alle aanwezigen goed te horen. Veelal gebeurt dat door een soort van stemming of peiling. We proberen altijd aanwezig te zijn, omdat het belangrijk is te horen wat er op de bijeenkomsten besproken wordt.'

Uit de focusgroepen

In de focusgroep benoemen de adviesraden het risico dat gemeenten soms denken dat als de adviesraad raadplegen of betrekken voldoende invulling geeft aan inwonersparticipatie. Hierbij ontbreekt afstemming over de vraag of de adviesraad voldoende zicht heeft op wat er leeft en speelt op een bepaald thema onder inwoners en cliënten. Als dit niet zo is, is een gesprek nodig over wat er nodig is om dit perspectief onder inwoners op te halen. Er wordt in sommige gevallen ervaren “dat de gemeente deze ‘taak’ makkelijk over de schutting gooit bij adviesraden”.

Adviesraden geven aan dat zij op sommige thema’s onvoldoende zicht hebben op wat speelt in de leefwereld van inwoners en cliënten. Hierbij wordt gewaarschuwd dat de gemeente er niet vanuit moet gaan dat adviesraad wel even een participatietraject kan uitvoeren. Ook speelt hierbij dat leden van de adviesraad zich op vrijwillige basis inzetten, vaak naast andere privé en werkverplichtingen.

Daarnaast wordt benoemd dat als gemeenten wel zelf actief de inwoners betreft, het belangrijk is hierover af te stemmen. Adviesraden geven aan dat zij het belangrijk vinden vanaf de start betrokken te zijn bij deze participatietrajecten in relatie tot hun adviestaak.

3.5. Waardering van het advieswerk

Het is over het algemeen gebruikelijk dat adviesraden jaarlijks met de adviesraad zelf evalueren. Met de gemeente samen wordt dit doorgaans een keer in de vier à vijf jaar gepland, parallel aan de looptijd van de verordening. Er is gevraagd naar de wijze van evalueren en welke thema’s daarbij aan bod komen. En naar hoe de adviesraden hun invloed beoordelen. Wat zijn successen daarin, en hoe zou dat nog beter kunnen?

Interne evaluatie meest gebruikelijk

Ruim driekwart (78 procent, n=55) van de adviesraden evalueert intern met de leden van de adviesraad. 40 procent heeft dat de afgelopen vier jaar (ook) met de gemeente gedaan. Met netwerkpartners wordt veel minder geëvalueerd (11 procent). De raden die samen met de gemeente hebben geëvalueerd, deden dat voor het grootste deel ook intern. Als men niet heeft geëvalueerd noemt men daar vooral de reden dat er (recent) veel gebeurd is, en/of dat er een nieuwe samenstelling van de adviesraad is. Dit geeft adviesraden een reden van uitstel. Ook benoe-

men adviesraden, hoewel het daarmee vooral over de vorm van de evaluatie gaat en niet zozeer over het al dan niet evalueren, de evaluatie door externen, en dat zij de Koepel Adviesraden sociaal domein vragen een rol hierin te vervullen.

'We organiseren jaarlijks een inspiratiedag met een vooruitblik en een moment van evaluatie onder begeleiding van de Koepel Adviesraden.'

Tabel 3.5.1: Op welke manier hebben adviesraden de afgelopen 4 jaar geëvalueerd? (Meerdere antwoorden mogelijk, n=55).

Wijze van evalueren	%
De afgelopen vier jaar niet geëvalueerd	2%
Intern met de leden van de adviesraad	78%
Het functioneren samen met de gemeente evalueren	40%
Het functioneren samen met netwerkpartners (zoals cliëntenorganisaties, maatschappelijke organisaties en/of inwoners) evalueren	11%

Vergelijking met 2020

In 2020 gaf 68 procent aan een interne evaluatie uit te voeren, dat is nu gestegen naar 78 procent. Waar nu slechts 2 procent aangeeft niet te evalueren, was dit in 2020 nog 15 procent. Samen met de gemeente evalueren is over de tijd ongeveer gelijk gebleven. Met netwerkpartners/ maatschappelijke organisaties en/of inwoners evalueren gebeurt niet vaak, maar dat was in 2020 eveneens niet het geval, toen 6 procent aan gaf te evalueren met maatschappelijke partners en 3 procent met inwoners.

Evaluatie sterker gericht op samenspel gemeente dan op intern functioneren

De thema's die door de meeste adviesraden genoemd worden om te evalueren zijn:

- Afstemming en samenwerking met de gemeente.
- Hoe de inbreng wordt benut in gemeentelijke beleidsontwikkeling en evaluatie in het sociaal domein.
- De rollen van de adviesraad.

Minder zien we de inhoudelijke kennis, ervaring en communicatie als thema's van evaluatie. Het bestaansdoel en ambitie worden het minst vaak genoemd. Hoewel interne evaluatie dus door maar liefst 78 procent wordt uitgevoerd, is de inhoud van de evaluatie meer naar buiten gericht.

Soms kan een evaluatie ook negatieve consequenties hebben, zo blijkt uit een opmerking van een adviesraad:

'Via de Koepel Adviesraden hebben we een evaluatie laten uitvoeren. Aan de hand daarvan zijn samenwerkingsafspraken gemaakt met de gemeente. Dit proces heeft ruim twee jaar geduurd, waarbij de samenwerkingsafspraken nooit officieel door de gemeente zijn bekrachtigd. Nu wordt hetzelfde evaluatierapport door de gemeente uit de kast getrokken om de subsidie aan de adviesraad te kunnen verlagen. '

Tabel 3.5.2: Onderwerpen van evaluatie (meerdere antwoorden mogelijk, n=55)

Thema's voor evaluatie	%
Afstemming en samenwerking met de gemeente	85%
Mate waarin de inbreng van de adviesraad wordt benut bij gemeentelijk beleidsontwikkeling- en evaluatie in het sociaal domein (invloed)	73%
Rol(len) van onze adviesraad (adviseren, bewaken cliënt- en inwonersp participatie, signaleren en volgen, agenderen en ongevraagde adviezen, meedenken aan de voorkant, ad hoc en informele consultatie)	69%
Samenstelling van de adviesraad en inhoudelijke kennis en ervaring van de leden	67%
Interne communicatie tussen leden onderling	62%
Mate waarin de adviesraad contact kan onderhouden met groepen inwoners in een kwetsbare positie en maatschappelijke organisaties en daarmee vraagstukken in de samenleving kan signaleren	56%
Bestaansdoel en ambitie van de adviesraad, waaronder de visie en missie	38%

We vroegen hoe de adviesraad kijkt naar tevredenheid over de invulling van een aantal onderwerpen, in lijn met de onderwerpen die ook in de vragenlijst aan bod komen. Daarin zien we terug dat het contact en de verbinding van de adviesraad met de samenleving voor veel adviesraden nog niet overtuigend naar tevredenheid verloopt. De kwaliteit van de adviezen en de deskundigheid van de adviesraad zijn thema's waar men over het algemeen (redelijk) tevreden over is. De samenstelling en vervulling van de verschillende rollen geven een diffuser beeld: een aantal raden zijn hier tevreden over, maar anderen duidelijk ook niet. Dit sluit aan bij de reacties over het aantal leden en de diversiteit in deskundigheid van de adviesraden (zie paragraaf 3.2).

Meerderheid adviesraden tevreden over de invloed op beleid

Adviesraden beleven de invloed van het adviesraadswerk voor een groot aandeel redelijk positief. Meer dan 80 procent (n=55) beoordeelt de invloed met een (rapport)cijfer 7 of hoger. Gemiddeld geven zij een 6,9. Er zijn vier adviesraden die deze invloed ook beoordelen met een cijfer 4 of lager. Zij ervaren de invloed van het adviesraadswerk dus onvoldoende tot heel slecht.

Waar adviesraden terugkijkend het meest trots op zijn als het gaat om de invloed op beleidsontwikkeling en -evaluatie is verschillend (n=55). Een aantal adviesraden benoemt de impact van specifieke adviezen. Bijvoorbeeld een jaarlijkse prijsindexatie van de bijzondere bijstand, of inclusie en toegankelijkheid op de agenda krijgen. Maar ook op processen gericht: het scherper nadenken van de gemeente op meetbare doelen, bewustwording van de gemeente meer aandacht te besteden aan evaluatie of structuurveranderingen waardoor invloed door de adviesraad al vroegtijdiger tot stand komt.

Maar ook vaak noemen adviesraden dat zij trots zijn op dat ze erin geslaagd zijn vroegtijdig betrokkenheid te zijn, de groei in het meedenken in de voorfase van beleidsontwikkeling. Daarmee samenhangend, maar veelal ook expliciet benoemd zijn punten als serieus genomen worden, verwerven van bestaansrecht en vertrouwen, gehoord en gezien voelen, respect en erkenning. Ze zijn daarin tevreden met wat de gemeente hen daarin biedt, maar zien daarin ook duidelijk een eigen aandeel. Bijvoorbeeld dat er gewerkt is aan naamsbekendheid en zichtbaarheid, en dat dit vruchten afwerpt. Trots op de samenwerking en contact met de gemeente zijn woorden die veel terugkomen, en hebben ook veel hiermee te maken.

De invloed zou nog verder kunnen vergroten door aspecten als eerder betrokken worden door beleidsambtenaren en de communicatie over adviezen te verbeteren. Maar erg opvallend is, is dat de adviesraden vooral elementen noemen in hun eigen functioneren om de invloed op beleidsontwikkeling en -evaluatie te vergroten. Een aantal voorbeelden van thema's (gedestilleerd uit 55 antwoorden, cursief gedrukt citaten uit de gegeven antwoorden):

Dichter bij de samenleving:

'Inzetten op meer contact met inwoners en ambtenaren, bijvoorbeeld door informele contacten met inwoners, het beter benutten van het netwerk van de leden'

Leden binnenhalen, soms met specifieke expertise:

'Door zelf meer leden binnen te halen, deskundigheidsbevordering van leden, ervaringskennis naar binnen halen'

Rollen en regie daarop:

'Van reactief naar proactief: zelf themabijeenkomsten beleggen, doelgerichter adviseren op beleidsniveau, sneller overschakelen op formeel (ongevraagd) adviestraject indien nodig, meer zelf de regie nemen, continu 'wakker blijven' en weten wat eraan zit te komen qua beleidsontwikkeling'

Procedurele verbeteringen:

'Aanscherpen van afspraken over waarover geïnformeerd of betrokken willen worden, duidelijk kaderen waar je van bent, afspraken over reële termijnen en tijdige agendering.'

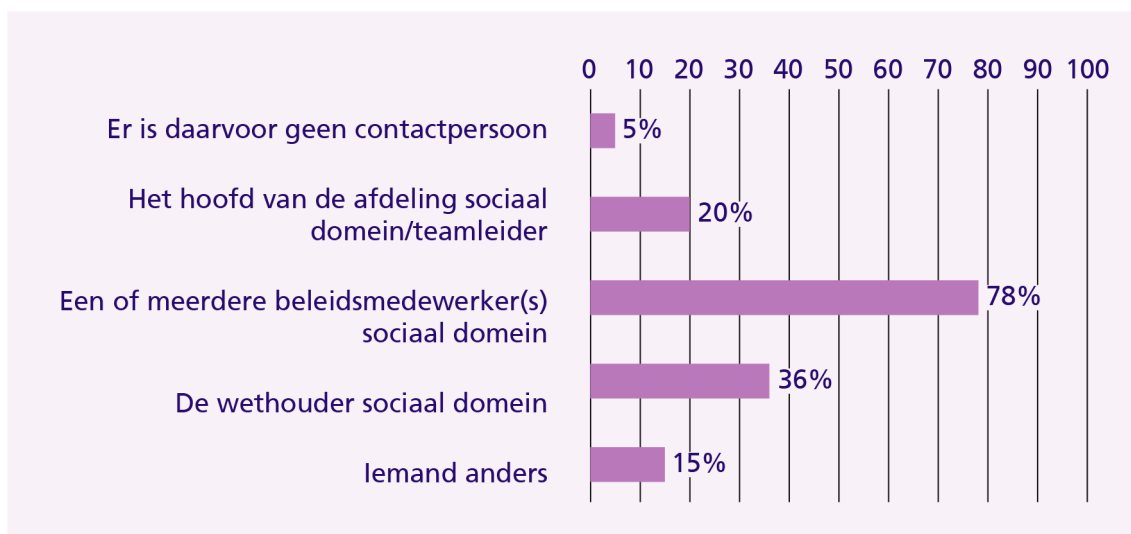
3.6. Samenwerking met de gemeente

Aanspreekpunt bij de gemeente

Een grote meerderheid (78 procent) van de adviesraden geeft aan een of meerdere beleidsmedewerkers sociaal domein als contactpersoon te hebben. De wethouder sociaal domein is daarnaast ook voor 36 procent een aanspreekpunt. Minder wordt het hoofd of teamleider van de afdeling sociaal domein genoemd (20 procent). Een kleine minderheid (15 procent) van de adviesraden geeft aan iemand anders te hebben als contactpersoon, waarbij het meestal gaat om een ambtelijk secretaris of een combinatie van een afdelingshoofd en beleidsmedewerker. Vijf procent van de adviesraden geeft aan geen (contact)persoon te hebben. In vergelijking met 2020 valt op dat de wethouder minder vaak wordt genoemd als aanspreekpunt (2020: 66 procent, 2025: 36 procent). Daarnaast was er in 2020 geen enkele raad die aangeeft geen vast contactpersoon te hebben, in 2025 wordt dit door 3 adviesraden genoemd.

Figuur 3.6.1: Wie is binnen de gemeente voor de adviesraad de verbindingsmedewerker? Het gaat hier om de persoon die er in de gemeente voor zorgt dat de adviesraad in beeld is en een plek krijgt in de beleidsvorming en – evaluatieprocessen (meerdere antwoorden mogelijk, n=55).

Uit de focusgroepen

De gesproken adviesraden geven aan continuïteit in de samenwerking met gemeente essentieel is. Verloop onder beleidsambtenaren en dus ook contactambtenaren helpt daar niet bij. Uit de focusgroep met experts komt naar voren dat er veel verloop is onder beleidsambtenaren. Dit heeft ook effect op de adviesraden. De doorlooptijd van ambtenaren is vaak hoger dan het verloop in de adviesraad, die veelal een zittingstermijn van 4 jaar hebben. Dit kan ervoor zorgen dat de adviesraad het gevoel heeft dat zij zelf de contactambtenaar wegwijs moet maken in de samenwerking en afstemming tussen adviesraad en gemeente.

Tevredenheid met samenwerking gemeente

Wij vroegen raden in welke mate ze tevreden zijn over de samenwerking met de gemeente. Het gaat daarbij om de samenwerking in het algemeen en over de samenwerking op specifieke onderdelen.

Meer dan de helft van de adviesraden is over alle bevroegde onderwerpen van samenwerking (zeer) tevreden. De ondersteuning die zij ontvangen om hun werk te kunnen doen wordt daarbij het hoogst gewaardeerd (82 procent). Ook de samenwerking in het algemeen, communicatie en afstemming met beleidsmedewerkers, het samenspel met de wethouder en de manier waarop de gemeente de inbreng benut wordt positief gewaardeerd door ongeveer 70 procent van de

adviesraden. In vergelijking met 2020 zien we alleen een verschuiving in de tevredenheid rondom de manier waarop de gemeente de inbrengt benut. Deze tevredenheid is toegenomen (2020: 57 procent (zeer) tevreden, 2025: 69 procent (zeer) tevreden), het aantal mensen dat hier ontevreden over was is afgenomen (2020: 17 procent, 2025: 11 procent).

Uit de toelichtingen van 15 adviesraden blijkt dat de kwaliteit van de samenwerking gevoelig is voor wisselingen in ambtenaren of wethouders waardoor een stabiele samenwerking ontbreekt en bepaalde processen worden vertraagd. Ook wordt de werkdruk bij de gemeente genoemd als risicofactor voor de samenwerking.

Uit de focusgroepen

In de focusgroep geven experts aan dat het een uitdaging voor gemeenten blijft om een cultuur te realiseren waarin inwoners gezien en gehoord worden. Met het uitgangspunt dat zowel gemeente als inwoners staan voor dezelfde gezamenlijke opgaven is het streven om te komen tot een wederzijdse waarderende relatie. Adviesraden kunnen daarin een onmisbare schakel zijn. De adviesraden zijn een vaste groep, waarborgen daarmee continuïteit en hebben veel ervaring en kennis binnen het sociaal domein.

Om de samenwerking goed te laten verlopen is het belangrijk dat gemeenten duidelijk weten wat ze (kunnen) verwachten van de adviesraad. Adviesraden zien dat beleidsambtenaren binnen één gemeente nog niet altijd een eenduidig beeld hebben van de manier waarop je met de adviesraad samenwerkt. Een eenduidige werkwijze en afspraken over inwonersparticipatie opstellen, samen met de adviesraad is wenselijk. Nu missen adviesraden nog regelmatig een visie op inwonersparticipatie vanuit de gemeente, waarbinnen ze de rol van de adviesraad beschrijven. Bewonersparticipatie zou een gezamenlijke inspanning moeten zijn van de gemeente en adviesraad. Hierin moet gekeken worden op welke manier de adviesraad het best tot z'n recht komt.

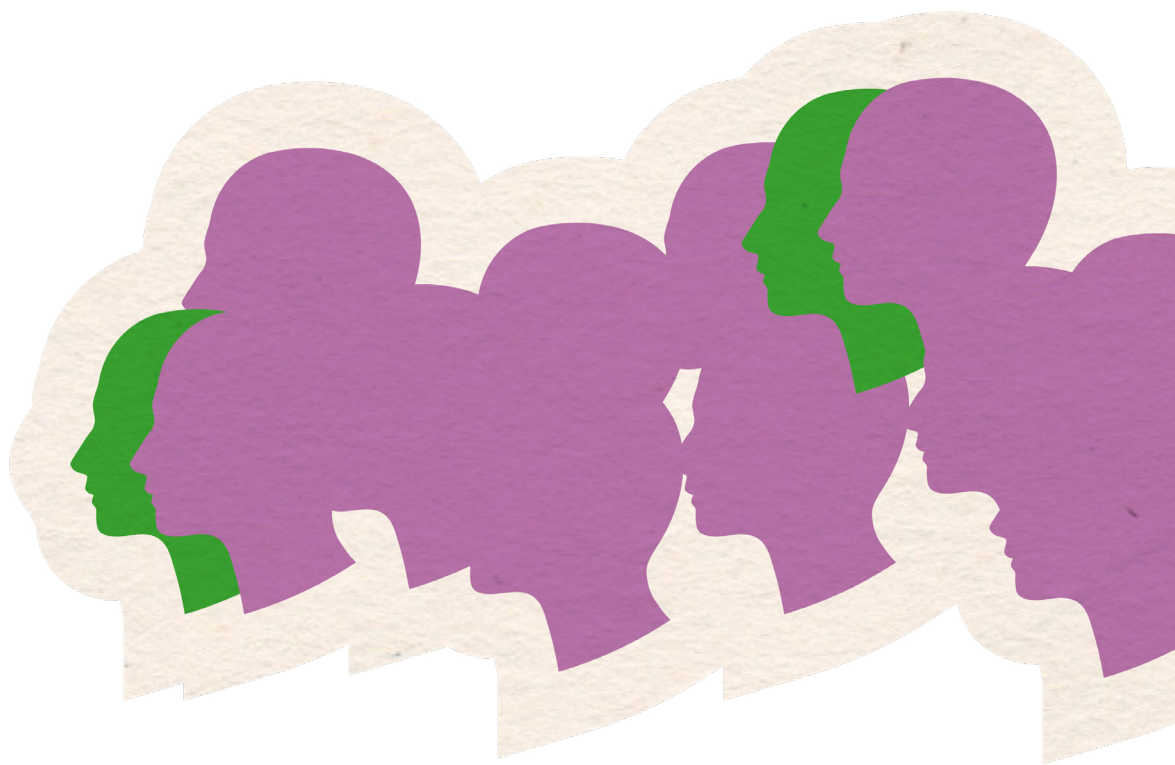
Financiering van de adviesraad

In de vragenlijst is naar bedragen gevraagd die gemeenten beschikbaar stellen voor de adviesraad. Dit geeft een indicatie van de bestedingsruimte die adviesraden hebben. De bedragen die de adviesraden ontvangen lopen uiteen. Ook in 2020 liepen de bedragen voor de adviesraden uiteen. In 2025 lijken de bedragen hoger te liggen, wat te verwachten is gezien die inflatie in de periode 2020 – 2025.

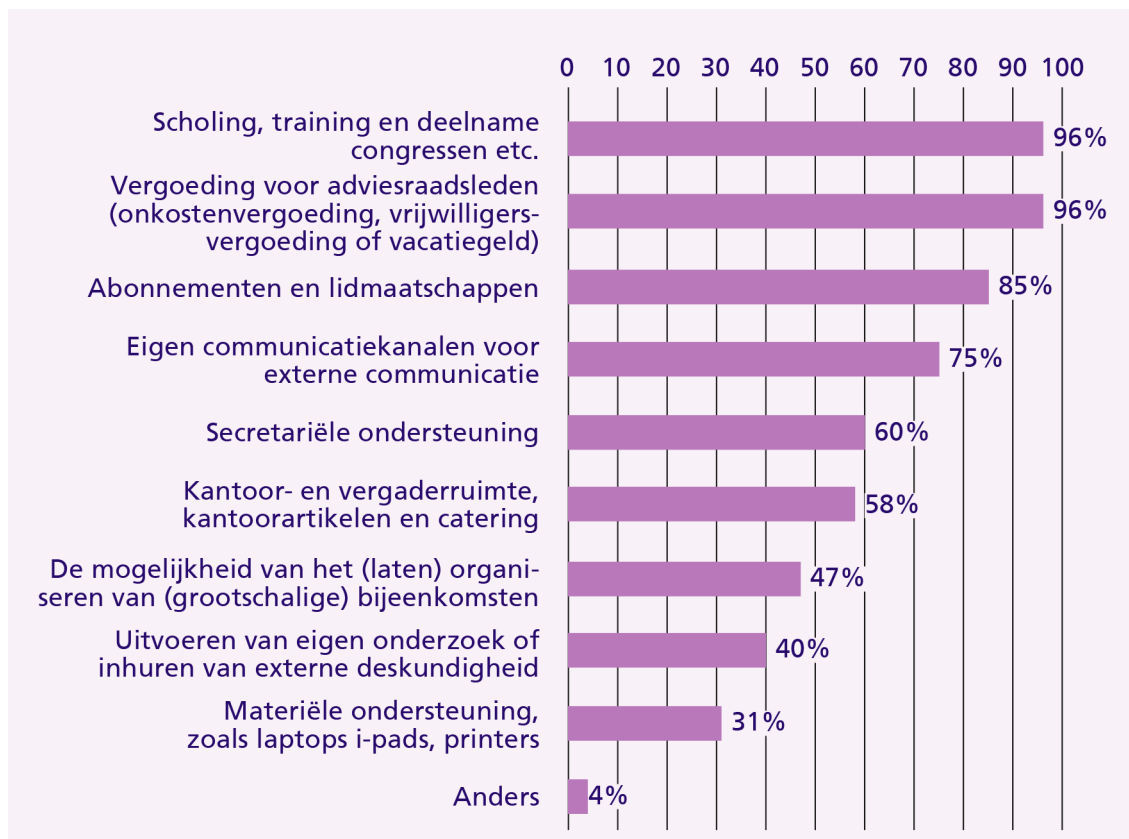
Tabel 3.6.1: Hoeveel middelen heeft de gemeente beschikbaar gesteld (door toekennen van budget en/of kosten die gedeclareerd zijn)? (n=55)

Beschikbaar gestelde middelen	2020	2025
0 – 1000 euro per jaar	2%	0%
1000 – 5000 euro per jaar	19%	7%
5000 – 10.000 euro per jaar	33%	26%
10.000 – 25.000 euro per jaar	30%	42%
25.000 – 50.000 euro per jaar	7%	11%
50.000 euro en meer per jaar	8%	7%

De adviesraden geven aan welke faciliteiten bekostigd worden door de financiële middelen die de gemeente beschikbaar stelt. Figuur 3.6.2 geeft een overzicht van de faciliteiten en ondersteuning die adviesraad bekostigd van de financiële middelen. Het vaakst genoemd zijn de vergoeding voor adviesraadleden (96 procent) en scholing, training en deelname aan congressen (96 procent). Het minst vaak worden kosten gemaakt voor materiële ondersteuning zoals uitvoeren van eigen onderzoek of inhuren van externe deskundigheid (40 procent) en laptops, i-pads en printers (31 procent).

Figuur 3.6.2: Welke faciliteiten en ondersteuning moet u bekostigen met deze middelen of worden kosteloos beschikbaar gesteld (meerdere antwoorden mogelijk, n=55).

71 procent van de adviesraden geeft aan geen aanvullende faciliteiten nodig te hebben om te rol van de adviesraad te kunnen vervullen. 29 procent geeft aan wel meer faciliteiten nodig te hebben. Dit is meer dan in 2020, toen 16 procent van de raden dit aangaf. Uit de open antwoorden blijkt dat behoefte is aan meer budget voor secretariële ondersteuning, passende vergoeding voor leden van de adviesraad en ervaringsdeskundigen, het inhuren van externe expertise en het realiseren van meer contact met bewoners door bijvoorbeeld vergaderruimtes op locatie en het organiseren van grootschalige bijeenkomsten.

Uit de focusgroepen

Als gemeenten de adviesraad vragen een betekenisvolle rol in te nemen, vraagt dat ook om professionele ondersteuning. In beide focusgroepen werd een procesbegeleider of voorzitter genoemd als belangrijke voorwaarde voor het goed laten functioneren van de adviesraad. Goed voorzitterschap vraagt iemand die overzicht houdt, richting geeft en de agenda bepaalt. De vragen die afkomen op een voorzitter en de uitrol en uitvoering daarvan op een gegedegen manier vraagt veel. Dit past niet zonder meer in een vrijwillig kader of

zet in ieder geval ook aan tot de maatschappelijke vraag hoe informele en vrijwillige inzet te waarderen en erin te investeren.

Uit de focusgroepen komt ook de wens naar voren om de adviesraad nog meer te betrekken in een signalerende rol. Het geven van formele adviezen komt hierin meer op de achtergrond te staan. De experts geven aan dat ondersteuning in het schrijven van adviezen, het overzicht behouden etc. kan helpen om tijd te creëren die adviesgroepen dan meer kunnen besteden aan het contact met inwoners.

Het onderhouden van verbinding met inwoners vraagt tijd, continuïteit en ondersteuning. Uit de gesprekken bleek de mate van ondersteuning direct van invloed op de mogelijkheid van een adviesraad om goed te kunnen functioneren. Waar structurele ondersteuning en ambtelijke verbinding aanwezig zijn, lukt het beter om inwoners te betrekken en signalen te vertalen naar beleid.

3.7. Een blik op de toekomst

Gevraagd naar een blik op de toekomst zijn er een aantal mogelijke aandachtspunten voorgelegd, zowel intern als extern. Dit is in de vorige peilingen ook gedaan, waardoor een verschuiving daarin zichtbaar wordt. Ook vroegen we adviesraden naar eventuele andere aandachtspunten.

Interne aandachtspunten: druk en verbinding met de samenleving

Enkele interne aandachtspunten springen eruit. Wat adviesraden het vaakst aangeven als heel erg belangrijk intern aandachtspunt, zijn de werving van nieuwe leden (38 procent), de mate waarin de adviesraad contact kan onderhouden met groepen inwoners in een kwetsbare positie en maatschappelijke organisaties (33 procent) en ten derde de zichtbaarheid van de adviesraad (31 procent). Als we ook meerekenen wat adviesraden aangeven als belangrijk, dan ontstaat er een top 5 van aandachtspunten die adviesraden (heel erg) belangrijk vinden:

1. De werving van nieuwe leden
2. De tijdsinvestering voor leden van de adviesraad
3. De scholing en deskundigheidsbevordering van leden van de adviesraad
4. De mate waarin de adviesraad contact kan onderhouden met groepen inwoners in een kwetsbare positie en maatschappelijke organisaties

5. Het aantal leden van adviesraad met inhoudelijke kennis en ervaring, gelijkstaand aan:
Het aantal leden met inbreng door persoonlijke ervaringen en/of ervaringen van naasten

Top 5 op basis van stemmen op (heel erg) belangrijk, bij gelijk percentage de spreiding bekeken (n=55).

Gevraagd naar of er nog meer interne aandachtspunten te noemen zijn, reageren 21 adviesraden inhoudelijk. Deze aandachtspunten gaan veelal over de top 5 en toevoegingen daarop zijn aandachtspunten over ambtelijke afstemming en ondersteuning, over hoe je intern organiseert dat je buiten meer bekendheid krijgt (door bijvoorbeeld social media, laten zien wat je doet en dat het leuk is, ook om dat er leegloop dreigt) en aandacht voor diversiteit in de adviesraad.

Vergelijking met 2020

In 2020 stond de rollen van de adviesraad met stip op nummer 1 van de interne aandachtspunten, gevolgd door zichtbaarheid en contact met inwoners en maatschappelijke organisaties. De overige aandachtspunten uit 2020 worden ook in 2025 als belangrijk ervaren. In 2025 lijkt het zwaartepunt iets meer op de randvoorwaarden te liggen (tijd, voldoende leden en deskundigheidsbevordering).

Wens voor meer deskundigheid op versterken van verbinding met de samenleving

De behoefte aan deskundigheid bleek al uit de interne aandachtspunten. De meeste behoefte voor deskundigheidsbevordering ligt op het versterken van het contact en de verbinding met de samenleving (73 procent). Daarnaast noemt ruim de helft van de raden ook de inhoudelijke- en beleidsthema's binnen het sociaal domein als thema voor scholing (53 procent). En iets minder dan de helft scholing in de rol en taak in relatie tot de regio en/of uitvoeringsvormen en werkwijzen (resp. 47 procent en 45 procent). Minder noemen de adviesraden de meer intern gerichte elementen als de eigen rollen en positie of deskundigheidsbevordering rond het evalueren van het functioneren.

Tabel 3.7.1: Behoefte aan deskundigheidsbevordering (meerdere antwoorden mogelijk, n=55)

Thema's voor deskundigheidsbevordering	%
Versterking van het contact en de verbinding met de samenleving (contact met inwoners, inwonersgroepen en cliëntenorganisaties)	73%
Inhoudelijke- en beleidsthema's binnen het sociaal domein (zoals Jeugdwet, Participatiewet, wijkteams, etc.)	53%
Rol en taak van de adviesraad in relatie tot de regio bij beleid en uitvoering	47%
Uitvoerende werkzaamheden zoals creatieve participatievormen, externe communicatie, beleidsstukken lezen en adviezen schrijven (leren adviseren)	45%
Verbeteren van interactie en samenwerking tussen adviesraad en gemeente (afstemmen verwachtingen, rollen en werkwijze én contact leggen en onderhouden met wethouder, beleidsambtenaren en gemeenteraadsleden)	40%
Intern functioneren van adviesraden (visie, eigen rollen, taak, positie, interne samenwerking en samenstelling)	38%
Evaluatie van het functioneren van de adviesraad	22%
Geen behoefte aan (meer) scholing	7%

Externe aandachtspunten

Gevraagd naar welke externe aandachtspunten adviesraden voor zich zien nu en in de nabije toekomst zien we de volgende top 5 ontstaan:

1. De afstemming en samenwerking met de gemeente
2. Signaleren van wat er speelt in de samenleving
3. De verbinding en samenwerking met lokale initiatieven (platforms, dorps- en wijkraden, burgerinitiatieven, etc.)
4. Financiële en personele tekorten binnen het sociaal domein
5. Ontwikkelingen rondom inwonersparticipatie in het sociaal domein (waaronder de Wet versterking participatie op decentraal niveau).

Top 5, op basis van stemmen op (heel erg) belangrijk, bij gelijk percentage de spreiding bekeken (n=55).

De afstemming en samenwerking met de gemeente staat bovenaan: 95 procent herkent dit als (heel) belangrijk aandachtspunt. Ook het signaleren van wat er speelt in de samenleving (93 procent) wordt veel genoemd als ook, en daarmee samenhangend, de verbinding en samenwerking met lokale initiatieven (voor 89 procent (zeer) belangrijk). Maar in het algemeen worden alle genoemde aandachtspunten herkend en door meer dan de helft van de adviesraden van groot belang ervaren. Gevraagd naar of er meer externe aandachtspunten zijn wordt met name de spiegeling naar landelijke ontwikkelingen en politiek genoemd. Maar ook regionaal en lokaal wordt het volgen van ontwikkelingen, en wat deze betekenen voor een adviesraad, als belangrijk aandachtspunt gezien.

Vergelijking met 2020

In vergelijking met de vorige raadpleging in 2020, en die in 2017 zien we vergelijkbare externe aandachtspunten. De top 3 is identiek aan 2020, alleen ligt er in 2025 iets meer nadruk op de afstemming en samenwerking met de gemeente dan in 2020. Dat was in 2017 ook de nummer 1.

Ondersteuning door de Koepel Adviesraden Sociaal Domein

De Koepel Adviesraden Sociaal Domein ondersteunt adviesraden met informatie, workshops, webinars en trainingen zodat zij hun werk als adviesraad zo goed mogelijk kunnen doen.

De Koepel adviesraden sociaal domein wordt veelvuldig gevonden door de adviesraden die de peiling hebben ingevuld. Trainingen, workshops, webinars en bijeenkomsten zijn voor 83 procent van de adviesraden bekend en behulpzaam. Ook de nieuwsbrieven, artikelen en blogs worden als behulpzaam ervaren. Minder bekend is dat de Koepel adviesraden sociaal domein ook kan ondersteunen bij fusies, bij evaluaties en dat er de mogelijkheid bestaat voor een consult. De producten waar men het vaakst van aangeeft dat deze minder behulpzaam zijn voor de adviesraad zijn de Algemene Ledenvergadering en de Hannie van Leeuwenlezing. Maar ook hier geven ook nog meer raden aan deze wel behulpzaam te vinden dan dat zij dit niet vinden.

We vroegen ook naar suggesties voor de Koepel Adviesraden Sociaal Domein om hun aanbod nog verder kunnen verbeteren. Suggesties liggen bijvoorbeeld in het nauw aan (blijven) sluiten bij de lokale ontwikkelingen of het formuleren van een toekomstvisie voor (de rol van) adviesraden in een veranderende samenleving. Maar ook de voorkeur voor meer fysieke bijeenkomsten in verhouding tot online aanbod wordt door meerdere raden uitgesproken. De Koepel Adviesraden sociaal domein zal haar voordeel doen met de gegeven suggesties.

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken.

Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

Colofon

Auteurs: Krista van Mourik & Barbara Panhuijzen, Movisie

Met dank aan: Petra van der Horst en Annelies van der Woude (Koepel Adviesraden Sociaal Domein), Karin Sok en Malin Winter (Movisie) en Wietske Dekkers (Dekkers Training en Advies)

Vormgeving: Platvorm64

Maart 2026

© Movisie

Te downloaden via: www.movisie.nl

Overname van tekst is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding: © Movisie, Utrecht, 2026.

Overname van afbeeldingen, foto's en illustraties is niet toegestaan.

Dit rapport is tot stand gekomen mede dankzij financiering van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

